

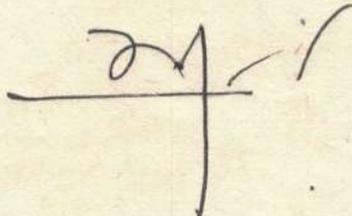
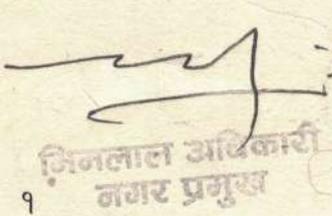
मध्यविन्दु नगर अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८२

नगर कार्यपालिकाबाट स्विकृत मिति: २०८२/०७/१३

नगर प्रमुखबाट प्रमाणित मिति: २०८२/०७/१३

प्रस्तावना:

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम स्थानीय तहको आधारभुत स्वास्थ्य र सरसफाइ सम्बन्धी अधिकारको कार्यान्वयन गर्न स्थापना गरिएको मध्यविन्दु नगर अस्पतालको सेवालार्ई पहुँचयोग्य, गुणस्तरीय एवम् जनउत्तरदायी बनाई यसको सञ्चालनलाई व्यवस्थित बनाउन बाञ्छनिय भएकोले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ तथा मध्यविन्दु नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन, २०७५ को अधिकार प्रयोग गरी मध्यविन्दु नगरपालिकाले यो कार्यविधि स्विकृत गरी जारी गरेको छ ।

बिनलाल अधिकारी
नगर प्रमुख

परिच्छेद १ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस कार्यविधिको नाम "मध्यविन्दु नगर अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८२" रहनेछ ।

(२) यो कार्यविधि मध्यविन्दु नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको बैठकले स्वीकृत गरेको मितिदेखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय र परिभाषाले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(१) "अस्पताल" भन्नाले मध्यविन्दु नगर अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

(२) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले यस कार्यविधि बमोजिम गठन गरिने नगर अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

(३) "मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

(४) "प्रदेश स्वास्थ्य संरचना" भन्नाले गण्डकी प्रदेशमा रहने स्वास्थ्य हेर्ने मन्त्रालय र सो मातहतका संरचना सम्झनु पर्छ ।

(५) "स्वास्थ्य सेवा" भन्नाले आधुनिक चिकित्सा, आयुर्वेद, होमियोप्याथी, युनानी, प्राकृतिक चिकित्सा, अकुपञ्चर सोवारिगपा (आम्ची) चिकित्सा पद्धतिमा आधारित भई प्रदान गरिने प्रतिकारात्मक, प्रवर्धनात्मक, निदानात्मक, उपचारात्मक, पुर्नस्थापनात्मक तथा प्रशामक सेवा बुझनु पर्छ ।

(६) "स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारी" भन्नाले स्वास्थ्य सेवासँग सम्बन्धित चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी, प्रयोगशालाकर्मी, रेडियो इमेजिङ्ग सेवा प्रदायक, नर्सिङ सेवा, फार्मसी सेवा लगायतलाई सम्झनु पर्छ ।

(७) "अन्य कर्मचारी" भन्नाले स्वास्थ्य संस्थाको स्वास्थ्य प्राविधिक सेवा बाहेक प्रशासनिक, सरसफाइ, सुरक्षा तथा अन्य सहयोगी सेवाका कर्मचारीहरूलाई सम्झनु पर्छ ।

(८) "अस्पताल सेवा" भन्नाले जन स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७७ बमोजिम आधारभूत अस्पतालका लागि निर्धारित सेवा तथा नगरपालिका र व्यवस्थापन समितिको निर्णय बमोजिम सञ्चालन गरिने अस्पताल सेवाहरूलाई सम्झनु पर्छ ।

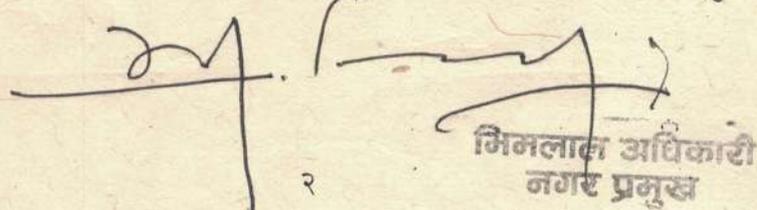
(९) "न्यूनतम सेवा मापदण्ड" भन्नाले नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयबाट जारी भएको प्राथमिक अस्पतालका लागि न्यूनतम सेवा मापदण्ड (MSS Primary Hospital) २०७५ लाई जनाउँछ ।

(१०) "कोष" भन्नाले नगर अस्पताल विकास कोषलाई सम्झनु पर्छ ।

(११) "नगरपालिका" भन्नाले मध्यविन्दु नगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(१२) "कार्यालय" भन्नाले मध्यविन्दु नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(१३) "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड" भन्नाले नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयबाट स्वीकृत नेपाल स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड, २०७७ (संशोधनसहित) सम्झनु पर्छ ।

मिमलाका अधिकारी
नगर प्रमुख

- (१४) "अस्पताल भवन डिजाइन तथा निर्माण सम्बन्धी निर्देशिका" भन्नाले नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको स्वास्थ्य भवन डिजाइन तथा निर्माण सम्बन्धी निर्देशिका २०७३ तथा आधारभूत अस्पताल भवन निर्माण सम्बन्धी निर्देशिका २०७७ लाई सम्झनु पर्छ ।
- (१५) "अस्पताल प्रमुख" भन्नाले नगर अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सकहरु मध्ये अस्पतालको कार्य सञ्चालन व्यवस्थापनको जिम्मेवारी पाएको वरिष्ठ स्थायी चिकित्सकलाई सम्झनु पर्छ ।
- (१६) "व्यवस्थापक" भन्नाले अस्पताल व्यवस्थापकलाई सम्झनुपर्दछ ।

परिच्छेद २

अस्पताल सेवा व्यवस्थापन

३. अस्पतालले उपलब्ध गराउने सेवाहरु : अस्पतालले उपलब्ध गराउने सेवाहरु नेपाल सरकारको "जन-स्वास्थ्य सेवा नियमावली २०७७ (संशोधनसहित)" नियम ९ र १० सँग सम्बन्धित अनुसूची ७ बमोजिमका सेवाका अतिरिक्त नगरपालिका र व्यवस्थापन समितिले तोकेबमोजिम हुनेछ ।
४. अस्पताल सञ्चालनको मापदण्ड : अस्पताल सञ्चालनको मापदण्ड नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" बमोजिम हुनेछ ।
५. अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति गठन : (१) अस्पतालको रेखदेख, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समेतको काम गर्न देहाय बमोजिमको एक नगर अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।
- (क) नगरपालिका नगर प्रमुख - अध्यक्ष
- (ख) अस्पतालको विकासमा योगदान पुर्याउन सक्ने मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तीमा स्नातक उत्तीर्ण गरेको व्यक्तिहरु मध्येबाट अध्यक्षले मनोनयन गरेको एकजना - उपाध्यक्ष
- (ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृत कर्मचारी- सदस्य
- (घ) अस्पताल रहेको सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष - सदस्य
- (ङ) नगरपालिकाको सामाजिक विकास समितिको संयोजक- सदस्य
- (च) स्वास्थ्य क्षेत्रमा अनुभव प्राप्त व्यक्तिहरुमध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको १ जना- सदस्य
- (छ) स्वास्थ्य शाखा प्रमुख - सदस्य
- (ज) स्वास्थ्य क्षेत्रमा अनुभव प्राप्त भएका व्यक्तिहरुमध्येबाट समावेशी प्रतिनिधित्व हुने गरी समितिले मनोनित गरेको कम्तीमा १ जना महिला सहित ३ जना- सदस्य
- (झ) विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु मध्येबाट समितिले मनोनित गरेको १ जना- सदस्य
- (ञ) सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविकाहरु मध्येबाट समितिले मनोनित १ जना- सदस्य
- (ट) सम्बन्धित अस्पताल प्रमुख - सदस्य सचिव
- (२) समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार विषय सम्बन्धित क्षेत्रका अनुभवी व्यक्तिहरुलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।
- (३) समितिको पदावधि ५ वर्षको हुनेछ । तर समितिका कुनै सदस्यले पदअनुकुलको आचरण गरेको नपाइएमा मनोनयन गर्ने पदाधिकारीले निजलाई जुनसुकै वखत पदबाट हटाउन सक्नेछ । यसरी पदबाट हटाउनुपूर्व निजलाई सफाइ पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन् ।

- (४) समितिको बैठकसम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।
- (५) समितिको बैठक अध्यक्षको अनुमतिले बैठकको एजेण्डासहित सदस्य सचिवले आह्वान गर्न सक्नेछ ।
- (६) बैठकमा ५० प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
- (७) व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार
- (क) अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि नीति, नियम र योजना तर्जुमा गरी स्वीकृत गर्ने र कार्यान्वयनका लागि अस्पताल प्रमुख तथा व्यवस्थापकलाई निर्देशन दिने ।
- (ख) अस्पतालको अल्पकालीन र दीर्घकालीन योजना, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गर्ने/गराउने र सोको लागि आवश्यक स्रोत-साधनको जुटाउने ।
- (ग) प्रत्येक वर्ष अस्पताल विकासका लागि तोकिएको समयभित्र नगरपालिकासँग कार्यक्रम सिफारिस गरी पठाउने ।
- (घ) नेपाल सरकारको “स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड, २०७७” तथा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम अस्पताल सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने नीतिगत आधारहरू तयार गर्ने र सोको पालना भएको कुरा सुनिश्चित गर्ने ।
- (ङ) अस्पतालबाट प्रदान गरिने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर कायम राख्न, क्षमता अभिवृद्धि गर्न र सेवालाई सहज, व्यवस्थित तथा सर्वसुलभ बनाउन आवश्यक कदम चाल्ने ।
- (च) अस्पतालको स्वीकृत दरबन्दी र व्यवस्थापन समितिको निर्णयअनुसार आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन, भर्ना, छुनौट र परिचालन गर्ने, गराउने ।
- (छ) अस्पताल सञ्चालनका लागि आवश्यक औषधी, उपकरण, सामग्री तथा भौतिक संरचनाको दिगो व्यवस्थापन र आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउने ।
- (ज) अस्पतालको चौमासिक एवम् वार्षिक रूपमा कार्य प्रगतिको नियमित अनुगमन, लेखाजोखा र समीक्षा गर्ने ।
- (झ) अस्पतालको आयव्ययको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्ने, लेखा व्यवस्थित गर्ने र अन्तिम लेखापरीक्षण गराउने ।
- (ञ) अस्पतालको भौतिक सम्पत्तिको अभिलेख, संरक्षण, मर्मत सम्भार र उचित रेखदेख गर्ने ।
- (ट) अस्पतालको विकासका लागि नगरपालिका, प्रदेश सरकार, संघीय सरकार तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- (ठ) अस्पतालले २४ सै घन्टा आकस्मिक सेवा प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने ।
- (ड) वार्षिक रूपमा सार्वजनिक सुनुवाई तथा सामाजिक परीक्षण गरी अस्पतालको पारदर्शिता सुनिश्चित गर्ने ।
- (ढ) आवश्यकता अनुसार उप-समितिहरू गठन गर्ने र तिनीहरूले गरेका निर्णयहरू समय-समयमा अनुमोदन गर्ने ।
- (ण) अस्पतालको सेवा प्रवाह क्रममा आएका गुनासोहरूको उचित सम्बोधन र व्यवस्थापनका लागि संयन्त्र तथा नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।
- (त) नगरपालिकाको कोषमाथि व्यय भार पर्ने कुनै पनि निर्णयहरू नगर कार्यपालिकाको पूर्व-अनुमोदन पछि मात्र कार्यान्वयन गर्ने ।
- (थ) नगरपालिका, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारले समय समयमा दिएका निर्देशन तथा स्वीकृत कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने ।

- (क) व्यवस्थापन, जनस्वास्थ्य, स्वास्थ्य व्यवस्थापन वा जनप्रशासन विषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तीमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरेको।
- (ख) स्वास्थ्य संस्थाको प्रशासन वा व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कम्तीमा २ वर्षको कार्य अनुभव भएको।
- (ग) नेपाली नागरिक।
- (घ) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट कसुरदार ठहर नभएको।
- (ङ) २५ वर्ष उमेर पूरा भई ४५ वर्ष ननाघेको।

१०. व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार: व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ:

- (क) अस्पताल प्रमुखलाई अस्पतालको प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय कार्यमा सहयोग गर्ने।
- (ख) अस्पतालको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक नीति, योजना बजेट तथा कार्यक्रमको मस्यौदा तर्जुमा गरेर समितिमा पेश गर्ने र स्वीकृत भए बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- (ग) अस्पतालको दैनिक आर्थिक कारोबार, लेखा र जिन्सी व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित तथा पारदर्शी बनाउने।
- (घ) अस्पताललाई आवश्यक पर्ने औषधी, औजार, उपकरण र अन्य सामग्रीहरूको खरिद कार्य प्रचलित कानूनबमोजिम गर्ने/गराउने।
- (ङ) अस्पतालका भौतिक सम्पत्ति र उपकरणहरूको उचित मर्मत सम्भार तथा रेखदेख गर्ने।
- (च) कर्मचारीहरूको हाजिरी, बिदा, अभिलेख व्यवस्थापन र आचारसंहिताको पालना गर्ने, गराउने।
- (छ) अस्पताल प्रमुखसँग समन्वय गरी व्यवस्थापन समितिमा पेश गर्नुपर्ने नीति, योजना तथा बजेट, प्रतिवेदन तयार गर्ने।
- (ज) अस्पतालबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको अनुगमन तथा समीक्षा गरी आवश्यकताअनुसार सुधार गर्दै लैजाने।
- (झ) अस्पतालको सेवा शुल्क निर्धारण गर्न प्रस्ताव तयार गरी समितिमा पेश गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने।
- (ञ) अस्पतालबाट सेवा प्रवाहका लागि कर्मचारीको कार्य तालिका तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।
- (ट) विद्युतीय स्वास्थ्यको अवधारणा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक समन्वय गर्ने।
- (ठ) मासिक, चौमासिक एवम् वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी समिति तथा कार्यालयमा पेश गर्ने।
- (ड) अस्पताल व्यवस्थापन तथा सञ्चालनका लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने।
- (ढ) सेवाग्राही तथा कर्मचारीका गुनासोहरू सुनुवाई गरी समाधानका लागि पहल गर्ने।
- (ण) व्यवस्थापन समिति र अस्पताल प्रमुखले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने।

११. अस्पताल विकास कोष :

- (क) अस्पतालको आर्थिक व्यवस्थापन, भौतिक पूर्वाधार विकास, सेवा विस्तार र गुणस्तर सुधारका कार्य गर्नका लागि नगर अस्पताल विकास कोष रहने छ।

६
निकमलाल अधिकारी

- (ख) नगर अस्पताल विकास कोषको परिचालन व्यवस्थापन समितिको निर्णयानुसार स्वीकृत वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको अधीनमा रही गरिनेछ।
- (ग) कोषको खाता सञ्चालन समितिको निर्णयानुसार अस्पताल प्रमुख र आर्थिक प्रशासन प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन गरिनेछ।
- (घ) संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, नगरपालिका तथा अन्य जुनसुकै स्रोतबाट कानून बमोजिम प्राप्त रकम अस्पताल विकास कोषको बैंक खातामा बढीमा तीन दिनभित्र जम्मा गर्नु पर्नेछ।
- (ङ) अस्पतालको विभिन्न सेवा शुल्क र दस्तुर वापत अस्पतालमा प्राप्त आम्दानी दैनिक रुपमा नगर अस्पताल विकास कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ।
- (च) अस्पताल विकास कोषको अन्तिम लेखापरीक्षण प्रचलित कानून बमोजिम गराउनु पर्नेछ।
- (छ) कोषको रकमको उचित परिचालनका लागि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक लेखापरीक्षण र सामाजिक लेखापरीक्षणको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।
- (ज) कोषको आम्दानी, खर्च र सञ्चालनको अवस्थाको वार्षिक प्रतिवेदन सञ्चालन समितिले आर्थिक वर्ष समाप्त भएका एक महिनाभित्र नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ।
१२. खरिद इकाइ तथा मूल्याङ्कन समितिको गठन : (१) नगर अस्पतालको सेवालार्इ सहजीकरण गर्न आवश्यक पर्ने मालसामान, निर्माण कार्य र सेवा प्रचलित कानून बमोजिम खरिद गरी स्वास्थ्य सेवालार्इ प्रभावकारी बनाउन देहाय बमोजिम खरिद इकाइ तथा मूल्याङ्कन समितिको गठन गरिनेछ।
- (क) नगर अस्पताल प्रमुख (कार्यालय प्रमुख) - अध्यक्ष
- (ख) नगर अस्पताल आर्थिक प्रशासन प्रमुख - सदस्य
- (ग) नगर अस्पतालमा जिन्सी शाखा हेर्ने कर्मचारी - सदस्य
- (घ) व्यवस्थापन समितिले तोकेको एकजना समिति सदस्य - सदस्य
- (ङ) अस्पतालको स्वास्थ्य वा प्रशासन शाखाको वरिष्ठ कर्मचारीमध्ये अस्पताल प्रमुखले तोकेको एकजना कर्मचारी - सदस्य सचिव
- (२) सोझै खरिद बाहेकका खरिद सम्बन्धी विशेषज्ञता आवश्यक पर्ने दरभाउपत्र बोलपत्र लगायत खरिद विधिमा उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले तोकेको अधिकृत तहको प्राविधिक कर्मचारी अनिवार्य रूपमा सदस्यको रूपमा रहनेछ।
- (३) उपनियम १ बमोजिमको मूल्याङ्कन समितिले अस्पताल प्रमुखको स्वीकृति लिई सरकारी वा गैरसरकारी क्षेत्रका विषय विज्ञलाई आफ्नो बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।
- (४) मूल्याङ्कन समितिको सचिवले समितिको बैठकको माईन्युट तयार गरी राख्नुपर्नेछ।
- (५) खरिद इकाइ तथा मूल्याङ्कन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ।
- (क) प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि समयसीमा सहितको विस्तृत वार्षिक खरिद योजना तयार गरी स्वीकृतिका लागि कार्यालय प्रमुखमार्फत व्यवस्थापन समिति समक्ष पेश गर्ने।

मिमलाल अधिकारी
नगर प्रमुख

- (ख) स्वीकृत वार्षिक खरिद योजना बमोजिम खरिद प्रक्रिया अगाडि बढाउन आवश्यक पर्ने विस्तृत लागत अनुमान, स्पेसिफिकेसन, खरिद विधि र शर्तहरू सहितको खरिद सम्बन्धी प्रस्ताव तयार गरी कार्यालय प्रमुख समक्ष पेश गर्ने।
- (ग) स्वीकृत खरिद विधि अनुसार सार्वजनिक सूचना वा बोलपत्र/दरभाउपत्र आह्वान गर्ने र प्राप्त बोलपत्र/दरभाउपत्र वा प्रस्तावहरूलाई प्रचलित कानून अनुसार गोप्य रूपमा दर्ता र व्यवस्थापन गर्ने।
- (घ) सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावली बमोजिमको मूल्याङ्कन प्रक्रियामा संलग्न हुने।
- (ङ) सबैभन्दा कम मूल्याङ्कित तथा सारभूत रूपमा प्रभावग्राही बोलपत्रदातालाई सम्झौताका लागि छनौट गर्न व्यवस्थापन समितिमा सिफारिस गर्ने।
- (च) खरिद सम्झौता कार्यान्वयनका लागि ठेकेदार/आपूर्तिकर्तासँग समन्वय गर्ने तथा कार्य सम्पन्नताको अनुगमन गर्ने।
- (छ) सम्पूर्ण खरिद प्रक्रियाको दस्तावेज प्रचलित कानून बमोजिम व्यवस्थित रूपमा अभिलेखन गर्ने तथा खरिद सम्बन्धी प्रगति प्रतिवेदन आवधिक रूपमा व्यवस्थापन समिति समक्ष पेश गर्ने।
- (ज) खरिद सम्बन्धी अन्य प्रचलित कानून, नियम र कार्यविधिले तोकेका तथा व्यवस्थापन समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने।
- (६) मूल्याङ्कन समितिका सम्बन्धमा मात्र कार्यालयको प्रकृति र सञ्चालन प्रक्रियाको विशिष्टताको कारण सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावलीको प्रावधानमा भन्दा केही सदस्य थप गरिएको भएतापनि खरिद सम्बन्धी काम कारवाहीमा सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावलीको पूर्ण परिपालना गर्नु गराउनु नगर अस्पताल व्यवस्थापन समिति र कार्यालय प्रमुखको जिम्मेवारी हुनेछ ।

परिच्छेद ३

स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

१३. अस्पतालको स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन : (१) नेपाल सरकारको जनस्वास्थ्य सेवा नियमावली २०७७ बमोजिमका देहायका सेवाहरू र नगरपालिकाले थप गर्ने सेवाहरू प्रदान गर्नेछ ।

(क) आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरू

- (१) खोप सेवा
- (२) एकीकृत नवशिशु तथा बालरोगको एकीकृत व्यवस्थापन
- (३) पोषण सेवा
- (४) गर्भवती परिक्षण सेवा, प्रसव तथा सुत्केरी सेवा
- (५) परिवार नियोजन, सुरक्षित गर्भपतन, प्रजनन स्वास्थ्य सेवा तथा महिलाको क्यान्सर (शीघ्र पहिचान, परामर्श तथा प्रेषण) सम्बन्धी सेवा
- (६) सरुवा रोगको प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण सम्बन्धी सेवा

मिनलाल अधिकारी
नगर प्रमुख

- (७) नसर्ने रोग तथा शारीरिक विकलाङ्गताहरूको प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार , परामर्श, आकस्मिक उपचार तथा प्रेषण सम्बन्धी सेवा
- (८) मानसिक रोगहरूको प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण सम्बन्धी सेवा
- (९) ज्येष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य समस्याहरूको प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण , स्वास्थ्य प्रवर्द्धन सम्बन्धी सेवा
- (१०) सामान्य आकस्मिक अवस्थाका सेवा
- (११) स्वास्थ्य प्रवर्द्धन सेवा : जनचेतनामुलक सुचना तथा सञ्चार सामग्री/व्यवहार परिवर्तन सञ्चार/परामर्श सेवा
- (१२) आयुर्वेद तथा अन्य परम्परागत स्वास्थ्य सेवाहरू
- (१३) महामारी रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम
- (ख) चिकित्सकीय सेवा (बहिरङ्ग तथा अन्तरङ्ग)
- (१) सामान्य चिकित्सा
- (२) सामान्य शल्यक्रिया
- (३) स्त्री तथा प्रसूती रोग सेवा
- (४) शिशु तथा बाल स्वास्थ्य सेवा
- (५) सामान्य दन्त सेवा
- (६) प्राथमिक आँखा उपचार सेवा
- (७) Physiotherapy सेवा
- (८) अन्य विशेषज्ञ सेवा
- (ग) आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा :
- (१) आकस्मिक सेवा
- (२) आधारभूत आकस्मिक शल्यक्रिया(BEONC) समेत
- (३) आकस्मिक प्रयोगशाला तथा रक्त सञ्चार सेवा
- (४) निदानात्मक सेवा
- (घ) प्रयोगशाला सेवा
- (ङ) रेडियो इमेजिङ्ग सेवा
- (च) फार्मसी सेवा
- (छ) मेडिको लिगल सेवा
- (ज) नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाले तोकेका सेवाहरू
- (२) बहिरङ्ग र अन्तरङ्ग चिकित्सकीय सेवा सञ्चालन नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड (पहिलो संसोधन) २०७७" दफा २७ बमोजिम परिच्छेद ३ दफा १५ गुणस्तर एवम् मापदण्ड अनुसार सञ्चालन हुनु पर्नेछ।

मिमलाल अधिकारी
 नगर प्रमुख

(३) आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा अन्तर्गत नेपाल सरकार जन स्वास्थ्य सेवा नियमावली २०७७" को अनुसूची २ बमोजिमका देहायका अवस्था सम्बन्धी सामान्य आकस्मिक अवस्थाका स्वास्थ्य सेवाहरु उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(क) चोटपटक तथा घाउ खटिरा सम्बन्धी आकस्मिक अवस्थाहरु :

- (१) घाउ चोटको मलम पट्टी लगाउने र आवश्यकता अनुसार प्रेषण र परामर्श
- (२) काटेको घाउमा टाँका लगाउने र आवश्यकता अनुसार प्रेषण र परामर्श
- (३) पिलो तथा फोडाको उपचार र आवश्यकता अनुसार प्रेषण र परामर्श

(ख) आकस्मिक अवस्थाको प्राथमिक व्यवस्थापन (Common Emergency condition)

- (१) आघात (Shock) को व्यवस्थापन र आवश्यकता अनुसार प्रेषण
- (२) मुर्छित अवस्थाको लेखाजोखा : प्रारम्भिक व्यवस्थापन ,आवश्यकता अनुसार उपचार तथा प्रेषण
- (३) कन्भल्सन (Convulsion) को व्यवस्थापन र आवश्यकता अनुसार प्रेषण
- (४) दुर्घटनाबाट गम्भिर घाइते बिरामीलाई स्थिर बनाउने र आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापन र प्रेषण
- (५) हाड भाँचिएको (Fracture), जोर्नी खुस्केको, सकेको (Joint Subluxation, Dislocation) लाई स्थिर बनाउने, निदान, दुखाईको व्यवस्थापन र प्रेषण परामर्श ।
- (६) पोलाई (Burn & Scald) को प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, प्रेषण र परामर्श
- (७) बिषादी सेवन : पेट सफा गर्ने (Gastric Lavage) लगायतका व्यवस्थापन, उपलब्ध प्रति बिषादी (Antidotes) को प्रयोग तथा आवश्यकता अनुसार प्रेषण
- (८) पानमि डुबेको (Drowning) : प्रारम्भिक व्यवस्थापन र आवश्यकता अनुसार प्रेषण

(ग) सर्पदंश/किराको टोकाइ/जनावरको टोकाइ प्राथमिक उपचार तथा प्रेषण

- (४) प्रयोगशाला सेवा नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन सम्बन्धी मापदण्ड २०७७" को दफा ३० बमोजिम "D" वर्गको प्रयोगशाला सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (५) रेडियो ईमेजिङ्ग सेवा नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" को दफा ४२ बमोजिम रेडियो ईमेजिङ्ग सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (६) फार्मसी सेवा नेपाल सरकारको "जनस्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५" को दफा २९(४) को अधीनमा रही अस्पताल फार्मसी सेवा निर्देशिका २०७८ को निर्देशन पालना गरी "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" को दफा ४९ बमोजिम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
- (७) मेडिकोलिगल सेवा नेपाल सरकारको "जनस्वास्थ्य सेवा नियमावली २०७७" को नियम ९(१) र(२) तथा नियम १० अनुसूची ७ को अधीनमा रही मेडिकोलिगल सेवा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (८) जनशक्ति व्यवस्थापन : नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" बमोजिमको दफा २८ बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।
- (९) नगर अस्पतालको स्तरोन्नति तथा सेवा विस्तार : नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा नगरपालिकाको प्रचलित कानून बमोजिम अस्पतालको स्तरोन्नति गरी सेवा विस्तार गर्न सकिनेछ ।

(१०) नगर अस्पतालमा विस्तारित सेवा सञ्चालन : नेपाल सरकार जन स्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ को दफा ३१ को अधिकार प्रयोग गरी उपलब्ध स्रोत साधन तथा जनशक्तिको आधारमा आवश्यकता अनुसार विस्तारित अस्पताल सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१४. अस्पताल व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड : अस्पतालले नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७" बमोजिम देहायका मापदण्ड पूरा गर्नु पर्नेछ :

(१) सोधपुछ तथा गुनासो सुनुवाई : अस्पतालमा सोधपुछ कक्ष, गुनासो सुन्ने अधिकारी, गुनासो पेटिका हुनु पर्नेछ र प्रत्येक हप्ता गुनासो पेटिका खोल्नु पर्नेछ ।

(२) सूचना तथा सञ्चार सेवा सम्बन्धी :

(अ) अस्पतालमा इन्टरकम एवम् बाह्य टेलिफोन सेवा सहितको सञ्चार सेवाको व्यवस्था हुनु पर्नेछ । आकस्मिक सेवाका नम्बरहरू अध्यावधिक राख्नु पर्नेछ ।

(आ) सबैले देख्न सक्ने गरी नेविगेसन चार्ट र नागरिक बडापत्र राख्नु पर्नेछ ।

(इ) अस्पतालमा इन्टरनेटको सुविधा उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।

(३) पानीको व्यवस्था : अस्पतालमा चौबिसै घण्टा पर्याप्त रूपमा सफा पिउने पानी तथा अन्य प्रयोजनका लागि पानी हुनु पर्नेछ ।

(४) विद्युत आपूर्ति : अस्पतालमा चौबिसै घण्टा विद्युत आपूर्तिको लागि ब्याकअप प्रणाली सहितको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(५) शौचालयको व्यवस्था : अस्पताल हाताभिन्न पर्याप्त पानी सहितको देहायका मापदण्ड भएको पर्याप्त संख्यामा सफा शौचालयको साथै साबुन पानीले हात धुने व्यवस्था हुनु पर्छ ।

(अ) बालबालिका मैत्री: सरसफाई हुनुको साथै ढोका समाउने हयाण्डल, छेस्कनी र बस्ने सिट भेट्ने खालको हुनु पर्दछ ।

(आ) लैंगिक मैत्री: सरसफाई हुनुको साथै महिला र पुरुषको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालय र महिला शौचालयमा ढक्कन नभएको रद्दी हाल्ने टोकरीको उलब्धता हुनु पर्दछ ।

(इ) अपागता मैत्री: शौचालय सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका (दृष्टि बिहिन, हिल चेरर प्रयोगकर्ता आदि) हरूका लागि प्रयोग मैत्री हुनु पर्नेछ ।

(ई) जेष्ठ नागरिक मैत्री: जेष्ठ नागरिक शौचालयमा कमडको व्यवस्था हुनुको साथै भित्तामा समाउन रेलिडको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(६) बिरामी कुरुवा सुविधा : अस्पतालको बहिरङ्ग तथा अन्तरङ्ग सेवा दिइने स्थानहरूमा पर्याप्त विश्रामस्थल तथा कुरुवास्थलको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(७) क्यान्टिन व्यवस्था : अस्पताल हाताभिन्न स्वस्थ, सफा र सुविधायुक्त क्यान्टिनको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(८) सुरक्षा व्यवस्था : अस्पतालमा चौबिसै घण्टा सुरक्षा गार्डको व्यवस्था हुनु पर्नेछ । आपतकालीन अवस्थामा अन्य सुरक्षा निकायसँग समन्वय संयन्त्रको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

अस्पतालका संवेदनशील क्षेत्रहरू जस्तै आकस्मिक कक्ष, फार्मसी, बहिरङ्ग कक्ष, टिकट कक्ष

लगायतका क्षेत्रहरूमा CCTV जडान गरी कम्तिमा ३० दिनसम्मको रेकर्ड रहने व्यवस्था गरिएको हुनु पर्नेछ ।

- (९) एम्बुलेन्स व्यवस्था : अस्पतालको लागि एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।
- (१०) पार्किङ व्यवस्था : कर्मचारी तथा सेवान्नाहीको लागि सवारी साधन पार्किङको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (११) भण्डार व्यवस्था : अस्पतालको लागि आवश्यक लत्ता कपडा, सरसफाई सामग्री, औजार, उपकरण तथा औषधिको न्युनतम मौज्दात रहनु पर्नेछ र सो सामग्रीहरूको उपयुक्त भण्डारको लागि रेफ्रिजरेटर, एयर कन्डिसनर, उपयुक्त भेन्टिलेशन सहितको प्रयास भण्डार कक्षको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (१२) कर्मचारी व्यवस्थापन : कर्मचारीहरूको दैनिक उपस्थिति अभिलेख राखेको हुनु पर्नेछ । कर्मचारीहरूले तोकेको पोशाक, परिचय पत्र एवम् विद्युतीय हाजिरीको प्रयोग गरेको हुनु पर्नेछ । कर्मचारीहरूको कामको विवरण जिम्मेवारी लिखित रूपमा तोकिएको हुनु पर्नेछ ।
- (१३) स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन : अस्पताल हाता सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित हुनु पर्नेछ । अस्पतालको स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन फोहोरमैला व्यवस्थापन यस कार्यविधिको दफा २६ अनुसार हुनु पर्नेछ ।
- (१४) संक्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रण : कार्यविधिको दफा २४ मा व्यवस्था भएबमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (१५) जन स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी व्यवस्था : कार्यविधिको दफा २५ मा व्यवस्था भएबमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (१६) अक्सिजन सम्बन्धी व्यवस्था : कार्यविधिको दफा २८ मा व्यवस्था भएबमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (१७) उपकरण सम्बन्धी व्यवस्था : कार्यविधिको दफा २९ मा व्यवस्था भएबमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (१८) मर्मत सम्भार : कार्यविधिको दफा २७ (च) मा व्यवस्था भएबमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (१९) तथ्याङ्क व्यवस्थापन एकाई : अस्पतालमा सूचना विज्ञ सहित तथ्याङ्क व्यवस्थापन एकाईको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (२०) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाले निशुल्क रूपमा वितरण गर्ने भनी तोकेका औषधीहरूको नियमित आपूर्तिको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ४

भवन तथा पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड

१५. भवन तथा पूर्वाधार सम्बन्धी व्यवस्था : नेपाल सरकारको स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ बमोजिम अस्पतालको भवन तथा पूर्वाधार देहाय अनुसार हुनु पर्नेछ ।

(क) अस्पतालको भवन निर्माण गर्दा भवन ऐन, २०५५ को दफा १० र ११ मा भएको व्यवस्था तथा अनुसूची-१ बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

- (ख) विपद व्यवस्थापन योजना तयार गरी सर्व साधारणको जानकारीको लागि भवनमा सुरक्षा सम्बन्धी संकेत चिन्हहरू उपयुक्त स्थानमा स्पष्ट गरी राखिएको हुनु पर्नेछ ।
- (ग) अस्पताल भवनमा प्रशासनिक कार्यालय, बहिरङ्ग विभाग, अन्तरङ्ग विभाग, इमर्जेन्सी विभाग, प्रयोगशाला, फार्मेसी, रेडियोलोजी विभाग, क्यान्टिन, CSSD, Laundry लगायत अस्पतालको स्तर अनुरूप तोकिएको सेवाहरूको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (घ) पूर्वाधारको हकमा "स्वास्थ्य भवन पूर्वाधार डिजाइन तथा निर्माण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ (पहिलो संशोधन २०७७)" अनुसार भवन डिजाईन भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) अस्पतालको क्षेत्रफल प्रति शैया न्यूनतम ५५ वर्ग मिटरको हुनु पर्नेछ ।
- (च) प्रत्येक कोठाको क्षेत्रफल कमिमा १४ वर्ग मिटर हुनु पर्नेछ ।
- (छ) अस्पताल भित्र प्रवेश गर्ने र बाहिर निस्कने द्वार सम्भव भएसम्म अलग-अलग हुनु पर्नेछ ।
- (झ) सेवाग्राही र अस्पताल कर्मचारीहरूले प्रयोग गर्ने सवारी साधन, एम्बुलेन्स, दमकल जस्ता सवारी साधनका लागि प्रयास पार्किङको व्यवस्था हुनु पर्नेछ । पार्किङ प्रयोजनका लागि कूल जग्गाको पच्चीस प्रतिशत वा प्रति ३ (तीन) शैयाको लागि एउटा कार पार्किङ गर्न मिल्ने स्थल मध्ये जुन बढी हुन्छ सोही अनुसार हुनु पर्नेछ ।
- (ञ) अस्पतालले ओगटेको कुल क्षेत्रफलको ५ प्रतिशत ग्रीन बेल्ट हुनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ५

वातावरण सम्बन्धी मापदण्ड

१६. वातावरण सम्बन्धी मापदण्ड : (१) १५ शैयाको अस्पतालबाट स्तरोन्नती भए पश्चात वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ बमोजिम संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।
- (२) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत गराउनु पर्नेछ :
- (क) ५००० भन्दा बढी १०००० वर्ग मिटर क्षेत्रफलसम्मको निर्माण स्थल (Built Up Area) वा फ्लोर एरिया (Floor Area) आवासीय, व्यवसायिक वा आवासीय र व्यवसायिक दुवै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्ने ।
- (ख) १०००० देखि २०००० लिटरसम्म दैनिक पानीको प्रयोग हुने भवन निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने ।
- (३) प्रारम्भिक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन स्वीकृत गराउनु पर्ने :
- (क) १०००० वर्ग मिटर क्षेत्रफल भन्दा बढीको निर्माण स्थल (Built Up Area) वा फ्लोर एरिया (Floor Area) आवासीय, व्यवसायिक वा आवासीय र व्यवसायिक दुवै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्ने ।

- (ख) २०००० लिटरसम्म भन्दा बढी दैनिक पानीको प्रयोग हुने भवन निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने ।
- (ग) जोखिमपूर्ण फोहोर पदार्थ सम्बन्धी व्यवस्थापन २५ वर्षभन्दा बढी आधा आयु भएको कुनै पनि रेडियोधर्मी वस्तुको निष्कासन र व्यवस्थापन तथा पचास लेथल डोज भएको कुनै पनि रेडियोधर्मी वस्तुको निष्कासन र व्यवस्थापन गर्ने ।
- (घ) तयार गरिएको अध्ययन प्रतिवेदन वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ मा तोकिए बमोजिमको निकायमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन वा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्दा वातावरणमैत्री रूपमा फोहोरमैला व्यवस्थापन तर्फ आवश्यक ध्यान दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ६

बहिरङ्ग, अन्तरङ्ग तथा आकस्मिक सेवा सञ्चालन सम्बन्धी मापदण्ड

१७. बहिरङ्ग तथा अन्तरङ्ग विभाग : (१) अस्पतालको बहिरङ्ग तथा अन्तरङ्ग विभागबाट दफा १३(१) को (ख) बमोजिमका सेवाहरु उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (अ) बहिरङ्ग विभाग : नगर अस्पतालको बहिरङ्ग सेवा सम्बन्धी मापदण्ड नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" बमोजिमको देहाय अनुसारको हुनेछ ।
- (क) विरामी नाम दर्ता कक्ष/स्थानको व्यवस्था
- (ख) प्रत्येक विशेषज्ञ सेवाका लागि अलग अलग ओ.पी.डी. कक्षको व्यवस्था
- (ग) बहिरङ्ग विभागको प्रत्येक कोठाको क्षेत्रफल कम्तीमा १४(चौध) वर्ग मीटरको हुनुपर्ने र कन्सल्टेन्ट युनिट वा सेवा अनुसार ओ.पी.डी. सञ्चालन गर्न सकिने
- (घ) बहिरङ्ग सेवा प्रदान गर्ने विशेषज्ञ चिकित्सक वा अन्य चिकित्सकहरु उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन र वार खुल्ने गरी) सबैले देखे ठाउँमा राख्ने
- (ङ) विहलचेयर, ट्रली, स्ट्रेचरको प्रयाप्त व्यवस्था भएको
- (च) विहलचेयर, ट्रली, स्ट्रेचर राख्ने प्रयाप्त ठाउँ भएको
- (छ) विरामी वा विरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धतिबारे स्पष्ट जानकारी (Counseling) दिने व्यवस्था
- (ज) ओ.पी.डी.कक्षमा प्रयाप्त फर्निचर सहितको प्रतिकालय व्यवस्था
- (झ) सूचना पाटी, टि.भी.स्क्रिन, पोष्टर आदिबाट स्वास्थ्य सम्बन्धी र अस्पतालबाट प्रदान गरिने सेवा सम्बन्धी जानकारी दिने व्यवस्था ।
- (ञ) महिला र पुरुषको लागि अलग अलग र आवश्यकता अनुसार अपाङ्गतामैत्री र ज्येष्ठ नागरिक मैत्री समेत शौचालयको व्यवस्था
- (आ) अन्तरङ्ग विभाग : नगर अस्पतालको अन्तरङ्ग सेवा सम्बन्धी मापदण्ड नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" बमोजिमको देहाय अनुसारको हुनेछ ।

- (क) जनरल वार्डको हकमा महिला र पुरुषको लागि अलग अलग वार्डको व्यवस्था हुनु पर्नेछ र यदि छुट्टै वार्डको व्यवस्था गर्न नसकिएको खण्डमा महिला बिरामीको गोपनियता र सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) अस्पतालमा वार्डको सुविधा हुने गरी ड्रेसिङ रुम, काउन्सेलिङ रुम आदिको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ग) अपाङ्गता भएका बिरामीहरूको व्यक्तिगत सरसफाई र लुगा फेर्ने प्रयोजनको लागि आवश्यक व्यवस्था हुनु पर्नेछ र साथै अस्पताल भवन बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गतामैत्री हुनु पर्नेछ ।
- (घ) एक क्युबिकल (cubical) मा ६(छ) शैया भन्दा बढी राख्न पाइने छैन ।
- (ङ) अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार क्याबिन कोठाहरूको व्यवस्था हुनु पर्नेछ । कुल शैयाको बढीमा ३० प्रतिशत मात्र क्याबिन शैया राख्न पाइने छ ।
- (च) प्रत्येक वार्डमा नर्सिङ सटेशन हुनु पर्नेछ ।
- (छ) नर्सिङ स्टेशनबाट प्रत्येक बिरामीको प्रत्यक्ष निगरानी हुने व्यवस्था हुनु पर्नेछ र उक्त सुविधा नभएमा प्रत्येक बिरामीको शैयामा "कल बेल" राख्नु पर्नेछ ।
- (ज) अस्पतालको अन्तरङ्ग विभागमा आवश्यकता अनुसार चेन्जिङरुम, शौचालय, बाथरुम, स्टोर तथा नर्स एवम् डाक्टरको ड्युटी रुमको व्यवस्था गरिएको हुनु पर्नेछ ।
- (झ) प्रसुति सेवाको लागि लेबर रुम र प्रसुति कक्षमा कम्तिमा एउटा कार्डियो-टोकोग्राफी मेशिनका जडान भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ञ) डाक्टरको ड्युटी रुम, प्यान्ट्री, आइसोलेशन रुम, ट्रिटमेन्ट रुम, शौचालय आदिको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ट) शैयाहरू बीच कम्तिमा ५ फिट तथा भित्ताबाट कम्तिमा २ फिटको दूरी हुनु पर्नेछ ।
- (ठ) अस्पतालमा बच्चा, सुत्केरी, अब्जरभेसन तथा सरुवा रोगका लागि छुट्टाछुट्टै वार्डको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ड) जनरल शैयाको हकमा ४ देखि ६ शैयाको अनुपातमा १ स्टाफ नर्सको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ढ) लेबर रुमको छुट्टै व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ण) लेबर रुम र एक्टिभ लेबर वार्डको लागि छुट्टै शौचालयको व्यवस्था भएको ।
- (त) प्रसुति हुनु अगावैका बिरामी भर्ना गर्नका लागि pre-labour ward को व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (थ) लेबर रुम र लेबर टेबलको हकमा बिरामीको चाप अनुसार तय गर्नु पर्नेछ ।
- (द) प्रति लेबर टेबल २ जना मिड वार्डफ वा SBA तालिम प्राप्त नर्स हुनु पर्नेछ र एक्टिभ लेबर वार्डको हकमा प्रति २ शैया १ जन मिडवाइफ वा SBA तालिम प्राप्त नर्सको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ध) एक्टिभ लेबर वार्ड र लेबर रुम जोडिएको हुनु पर्नेछ ।

(इ) आकस्मिक विभाग :

१५

मिमलाल अधिकारी

- (१) नगर अस्पतालको आकस्मिक विभागबाट दफा १४(१) "ग" बमोजिमका सेवाहरू उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (२) नगर अस्पतालको आकस्मिक सेवा सम्बन्धी मापदण्ड नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" बमोजिमको देहाय अनुसारको हुनेछ ।
- (क) अस्पतालमा कुल शैया क्षमताको कम्तिमा १०(दश) प्रतिशतका दरले आकस्मिक कक्षमा शैयाहरू उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।
- (ख) आकस्मिक कक्ष संचलन गर्दा अल्ट्रासाउण्ड, ई.सि.जि., एक्स-रे, इमेजिङ्ग सेवा, प्रयोगशाला, ओपिडी, ओ.टी. तथा अन्य वार्डहरूमा बिरामी समेत व्हिलचेयर, ट्रली, स्ट्रेचर सजिलै लैजान ल्याउन सकिने गरी सञ्चालनमा ल्याएको हुनु पर्नेछ ।
- (ग) आकस्मिक कक्षमा प्रतिकालय, शौचालय, ट्रायजक्षेत्र, चेन्जिङ्ग रुम, मेडिको लिगलका लागि गोपनियता सुनिश्चित हुने कोठाको व्यवस्था समेत भएको हुनु पर्नेछ ।
- (घ) (२४सै) चौबीसै घण्टा आकस्मिक सेवा दिने व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) १५(पन्ध्र) शैयासम्मको अस्पतालमा आकस्मिक सेवाका लागि दक्ष स्वास्थ्यकर्मी चौबीसै घण्टा र चिकित्सक अनकलमा उपलब्ध हुने व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (च) आकस्मिक सेवामा काम गर्ने जनशक्ति कम्तिमा Basic life support/ Primary Trauma care/Advance Cardiac life support/ Advance Trauma Life support / Primary Emergency care आदि सम्बन्धी तालिम लिएको हुनु पर्नेछ ।
- (छ) आकस्मिक सेवाका लागि चाहिने आवश्यक औषधीहरू चौबीसै घण्टा उपलब्ध हुने व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ज) आपतकालीन सेवा दिनका लागि प्रयोग हुने सवारी साधनहरू अस्पतालको आपतकालीन कक्षमा सहजरूपमा आउन जान सक्ने व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (झ) आकस्मिक विभागबाट बिरामी भर्ना गर्न, रिफर गर्ने बिरामीको रेफरल प्रकृया तथा बिरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट रूपमा परिभाषित रहेको हुनु पर्नेछ ।
- (ञ) प्रकोपजन्य रोगहरू, प्राकृतिक प्रकोप जस्ता पक्षहरूलाई विचार गरी आकस्मिक उपचार सेवाका लागि संस्थाले विपद् व्यवस्थापनको योजना बनाएको र अध्यावधिक गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (ट) आकस्मिक कक्षमा सञ्चार सुविधा एवम् शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ठ) आकस्मिक कक्षमा सार्वजनिक टेलिफोन सेवाको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ७

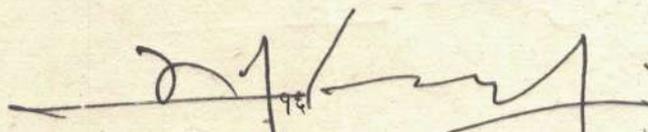
जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

१८. जनशक्ति व्यवस्थापन : (१) अस्पतालको जनशक्ति व्यवस्थापन गर्दा नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" ले तोके बमोजिम देहाय अनुसार हुनु पर्नेछ ।

क. सुशासन तथा व्यवस्थापनका लागि जनशक्ति :

(१) मेडिकल जनरल (मेडिकल सुपरिटेन्डेन्ट)

- १ जना

[Handwritten signature]

(२) व्यवस्थापक

- १ जना

ख. क्लिनिकल सेवाका लागि जनशक्ति :

- (१) स्त्री तथा प्रसुति रोग विशेषज्ञ (Gynecologist and Obstetrician) - १ जना
- (२) बालरोग विशेषज्ञ (Pediatrician) - १ जना
- (३) जेनेरल फिजिसियन (General Practitioner / MDGP) - १ जना
- (४) मेडिकल अधिकृत - २ जना
- (५) नर्सिङ्ग अधिकृत - १ जना
- (६) नर्सिङ्ग स्टाफ - ७ जना
- (७) पारामेडिकल स्टाफःहे.अ. - ५ जना
- (८) फार्मसी अधिकृत - १ जना
- (९) फार्मसी सहायक - १ जना
- (१०) मेडिकल प्रयोगशाला कर्मचारी (मेडिकल प्रयोगशालामा स्नातक तह वा सो भन्दा माथि १ जना सहित) - ४ जना
- (११) रेडियो इमेजिङ्ग सेवा कर्मचारी (कम्तीमा १ जना कन्सल्टेन्ट रेडियोलोजिस्ट सहित) - ४ जना
- (१२) एनेस्थेटिक सहायक - १ जना
- (१३) Dental Doctor वा डेन्टल हाइजिनिस्ट - १ जना
- (१४) सहायक Physiotherapy

ग. आर्थिक प्रशासन सेवाका लागि जनशक्ति : (१) आर्थिक प्रशासन सेवाका लागि देहाय अनुसारको जनशक्ति व्यवस्थापन रहनेछ ।

- (क) लेखा अधिकृत - १ जना
- (ख) लेखापाल/सह-लेखापाल - १ जना

(२) आर्थिक प्रशासन प्रमुखको काम, कर्तव्य तथा अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) संस्थाको वार्षिक बजेट योजना तयार गर्न सहयोग गर्ने
- (ख) सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा सोको प्रतिवेदन गर्ने
- (ग) लेखा प्रणाली अद्यावधिक राख्ने
- (घ) आन्तरिक र अन्तिम लेखा परीक्षणका लागि प्रतिवेदन तयारी र सहजीकरण गर्ने
- (ङ) महालेखा नियन्त्रक कार्यालय, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय तथा सरोकार निकायहरूलाई नियमित प्रतिवेदन पेश गर्ने
- (च) भ्रष्टाचार वा अनियमितता हुन नदिन सावधानीपूर्वक भुक्तानी प्रक्रिया निगरानी गर्ने
- (छ) आर्थिक/वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि वित्तीय विश्लेषण गर्ने
- (ज) तोकिएबमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

घ. अस्पताल सहयोग सेवाका लागि जनशक्ति :

[Handwritten signature]

१७

सहायक प्रशासकीय
तहका जना

(१) सामाजिक सेवा इकाई तथा स्वास्थ्य बीमा व्यवस्थापन सम्बन्धी कर्मचारी	- १ जना
(२) Receptionist	- १ जना
(३) प्लम्बर	- १ जना
(४) इलेक्ट्रिसियन	- १ जना
(५) बगैचे	आवश्यकता अनुसार
(६) कार्यालय सहयोगी	आवश्यकता अनुसार
(७) सुरक्षा गार्ड	आवश्यकता अनुसार
(८) हलुका सवारी चालक	आवश्यकता अनुसार
(९) सरसफाईकर्मी	आवश्यकता अनुसार

१९. जनशक्तिको सेवा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था : (१) अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सक, नर्स तथा स्वास्थ्य सेवाका अन्य कर्मचारीहरूको नियमित तथा अतिरिक्त सेवा सुविधा नेपाल सरकार र मध्यविन्दु नगरपालिकाको कानूनको परिधिभित्र रही व्यवस्थापन समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(२) नेपाल सरकारको स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ बमोजिम नगर अस्पतालको स्वीकृत दरवन्दीमा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी, नर्स तथा अन्य कर्मचारीहरूको तलब भत्ता संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदानबाट व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

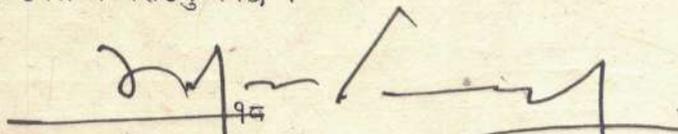
तर नेपाल सरकारबाट आधारभूत अस्पतालको रूपमा दरवन्दी तेरिज स्वीकृत नभएसम्म नगरस्तरीय अनुदान तथा अस्पतालको आन्तरिक स्रोतबाट तलब भत्ता व्यहोर्न यस उपदफाले बाधा पुर्याएको मानिने छैन ।

(३) अस्पतालको कार्य एवम् सेवा व्यवस्थापनको लागि थप नियुक्त भएका चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी, नर्स तथा अन्य कर्मचारीहरूको तलब भत्ता लगायतका सुविधा नगर अस्पतालको आन्तरिक स्रोतबाट व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

(४) अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी, नर्स तथा अन्य कर्मचारीहरूको तलबभत्ता बाहेकका थप अन्य सुविधा प्रचलित कानूनको अधिनमा रही नगर अस्पतालको आन्तरिक स्रोतबाट बहन गर्नेगरी व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरेबमोजिम हुनेछ ।

२०. जनशक्तिको पदपूर्ति सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण र संघीय सरकारबाट स्वीकृत दरवन्दीमा कार्यरत चिकित्सक, नर्स तथा स्वास्थ्य सेवाका अन्य कर्मचारीहरू सेवा करारमा राख्दा नगरपालिकाको करारमा कर्मचारी व्यवस्थापनसम्बन्धी प्रचलित कानुनी व्यवस्था बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(२) नगरपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण र संघीय सरकारको स्वीकृत दरवन्दी बाहेक थप जनशक्ति आवश्यक भएमा व्यवस्थापन समितिको निर्णयबमोजिम अस्पतालको आन्तरिक स्रोतबाट बहन गर्ने गरी जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ र सोको जानकारी नगरपालिकालाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

- (३) उपदफा (२) बमोजिमका पदमा पदपूर्तिका लागि प्रचलित नियमानुसार विज्ञापन गरी छनोट गर्न व्यवस्थापन समितिले देहायअनुसारको छनोट समिति गठन गर्नुपर्नेछ ।
- (क) अस्पताल (कार्यालय) प्रमुख : अध्यक्ष
- (ख) नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख : सदस्य
- (ग) व्यवस्थापन समितिले तोकेको कर्मचारी : सदस्य सचिव
- समितिमा आवश्यकताअनुसार विषय विज्ञ छनोट गर्न सकिनेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम पदपूर्ति गर्दा श्रेणीविहिन पदका लागि अन्तर्वार्ता र अन्य पदका लागि लिखित परीक्षा, अन्तर्वार्ता र आवश्यकता अनुसार प्रयोगात्मक परीक्षा लिनु पर्नेछ । यससम्बन्धी अन्य कार्यविधि प्रचलित कानून समेतलाई आधार मानी छनोट समिति आफैले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।
- (५) अन्यत्र सेवा गर्न नपाउने : नेपाल सरकार जन स्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ को दफा ३२ को अधिनमा रही नगर अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी वा अन्य कर्मचारी अस्पतालले तोकेको समयमा अन्यत्र सेवा गर्न पाउने छैन ।

परिच्छेद ८

फार्मसी सेवा, प्रयोगशाला सेवा तथा रेडियो इमेजिङ्ग सेवा सम्बन्धी मापदण्ड

२१. फार्मसी सेवा : (१) दफा १४(च) को फार्मसी सेवा नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" बमोजिमको देहाय अनुसारको हुनेछ ।
- (क) फार्मसी इकाई सबै बहिरङ्ग विभाग तथा आकस्मिक विभागको सहज पहुँचमा हुनु पर्नेछ ।
- (ख) प्रति २०० जना बहिरङ्ग सेवाका सेवाग्राहीको लागि एउटा डिस्पेन्सिङ्ग काउन्टर हुनु पर्नेछ ।
- (ग) औषधी भण्डारणको लागि छुट्टै भण्डार कोठाको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (घ) अन्तरङ्ग सेवाका विरामीहरूका लागि छुट्टै डिस्पेन्सिङ्ग युनिटको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) फार्मसी सेवा चौबीसै घण्टा खुला हुनु पर्नेछ ।
- (च) फार्मसी सेवा व्यवस्थापनका लागि ड्रग एण्ड थेराप्युटिक कमिटीको गठन भएको हुनु पर्नेछ ।
- (छ) गुणस्तरीय फार्मसी अभ्यास अनुकूल हुनेगरी औषधी खरिद, भण्डारण, अत्यावश्यक औषधी तथा सामग्रीहरूको अभाव हुन नदिन, औषधीको प्राप्ति, निरीक्षण, हस्तान्तरण, औषधीको गुणस्तर हेर्न, इनभेन्टरी व्यवस्थापन, लागु तथा मनोद्वीपक औषधीहरूको भण्डारण, औषधीको गुज्रने म्याद, फोहोर व्यवस्थापन, किरा तथा मुसाहरूको नियन्त्रण गर्न स्तरीय सञ्चालन विधि (Standard Operating Manual) अपनाएको हुनु पर्नेछ ।
- (ज) अस्पतालको फार्मसी सेवा व्यवस्थापन नेपाल सरकारको अस्पताल फार्मसी सेवा निर्देशिका २०७२ लाई आधारमानी यस मध्यविन्दु नगर पालिकाबाट स्वीकृत "नगर अस्पतालको फार्मसी सेवा निर्देशिका" बमोजिम हुनेछ ।

२२. अस्पतालको प्रयोगशाला सेवा : (१) नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" दफा ३० बमोजिम "D" वर्गको प्रयोगशाला देहायको मापदण्ड अनुसार सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

क. प्रयोगशाला क्षेत्र सम्बन्धी व्यवस्था :

(१) क्षेत्रफल : २५० वर्ग फिट

(२) प्रयोगशालाको नक्शाङ्कन (Lay Out) नमूना सङ्कलन गर्ने देखि लिएर विसर्जन सम्म हुने गरी लजिकल फ्लो (Logical Flow) मिलाएको हुनु पर्नेछ ।

(३) नमूना संकलन, नमूना प्रोसेसिङ, नमूना परीक्षण, रिपोर्टिङ आदिको लागि छुट्टा छुट्टै क्षेत्र हुनु पर्नेछ ।

(४) तोकिएको कुल क्षेत्रफलको न्यूनतम ७०% भाग प्रयोगशालासँग सम्बन्धित प्राविधिक परीक्षण कार्यको लागि छुट्टयाइएको हुनु पर्नेछ । बाँकी ३०% भागमा प्रयोगशालासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू जस्तै : नमूना संकलन, प्रतिकालय, मिटिङ हल, कार्यालय क्षेत्र, भण्डार, शौचालय आदिको लागि व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

ख. जनशक्ति व्यवस्था : (१) दफा १६ को (१ख) को (१०) मा उल्लेख भए बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

(२) चौबीस घण्टा आकस्मिक प्रयोगशाला सेवा सञ्चालन गर्न न्यूनतम १ (एक) जना थप जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

(३) प्राविधिक जनशक्तिलाई कार्य बमोजिमको आवश्यक तालिमको व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।

(४) न्यूनतम मानव संसाधनको संख्या गणना गर्दा प्रयोगशालाको कार्य बोझको आधारमा फुल टाइम र नियमित पार्ट टाइम जनशक्ति हुनु पर्नेछ । नियमित पार्ट टाइम जनशक्ति भन्नाले दैनिक रूपमा न्यूनतम तीन घण्टा उपलब्ध हुने जनशक्तिलाई मात्र मानिने छ । न्यूनतम जनशक्ति प्रयोग गर्दा (२ जना पार्ट टाइम कर्मचारी बराबर १ जना फुल टाइम) कर्मचारी मानिने छ ।

ग. औजार उपकरण सम्बन्धी व्यवस्था : (१) All Basic Equipment, consumables, reagents/kits including (but not limited to) :

- Binocular Microscope
- Centrifuge
- Colorimeter
- Water Bath
- VDRL Shaker
- Hot Air Oven
- Micropipettes
- DLC counter
- power backup
- Autoclave
- Incubator
- Semi-automated Biochemistry analyzer

(२) उपकरणहरूको सम्भार तालिका बनाइ नियमित रूपमा सम्भार गर्नु पर्नेछ ।

(३) अत्यावश्यक परीक्षणहरूका लागि सोही क्षमताको ब्याकअप उपकरणको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

घ. परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था : (१) अस्पतालको प्रयोगशालामा देहाय बमोजिम परीक्षण उपलब्ध हुनु पर्नेछ :

- Hematology** : TC, DC, hemoglobin, ESR, blood grouping for non transfusion purpose, BT,CT, RBC Count, PT, APTT, Platelet count, Hematocrit, Red cell indices
- Biochemistry** : Sugar, Urea, Billirubin T&D, S. Uricacid, Total protein, serum albumin, SGOT, SGPT, ALP, lipid profile, ,creatinine, sodium, potassium,
- Microbiology** : sputum AFB stain(z-n stain), Gram stain and KoH mount for fungi
- Serological test** : RPR, Widal test, ASO Titre, RA Factor, CRP, Test by RDTs :All
- Miscellaneous** : Stool for occult blood, Urine ketone body,urobillinogen, bile salt, bile pigment, Bence J ones protein.

ङ. नगर अस्पतालको आकस्मिक प्रयोगशाला परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था :(१) नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" दफा ३६ बमोजिम प्रयोगशालामा आकस्मिक परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था देहाय अनुसार हुनु पर्नेछ ।

(क) अस्पतालमा आधारित प्रयोगशालामा आकस्मिक सेवा उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।

(ख) आकस्मिक परीक्षणको नतिजा नमूना प्राप्त गरेको अधिकतम २ (दुई) घण्टाभित्र दिनु पर्नेछ ।

(ग) छुट्टै आकस्मिक प्रयोगशाला नभएका अस्पतालले आकस्मिक परीक्षण रूटिन प्रयोगशालाबाटै हुने व्यवस्था गर्न सक्नेछन् । तर आकस्मिक परीक्षणको नतिजा तोकिएको समयमै प्रदान गर्न स्पष्ट कार्यविधि तय गरेको हुनु पर्नेछ ।

(आकस्मिक परीक्षण अनुसूची १ बमोजिम हुनेछ ।

च. बायोसेफ्टी सेक्युरिटी सम्बन्धी :(१)प्रयोगशालाको बायोसेफ्टी सेक्युरिटी सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

(क) स्वास्थ्य प्रयोगशाला न्यूनतम Bio-safety Security Level (BSL)-2 level को हुनु पर्नेछ ।

(ख) बायोसेफ्टी सेक्युरिटीको कार्य सम्बन्धी जिम्मेवार जनशक्ति तोकिएको हुनु पर्नेछ ।

छ. प्रयोगशालाको गुणस्तर सम्बन्धी व्यवस्था :(१) प्रयोगशालाको गुणस्तर सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

(क) प्रयोगशालाले राष्ट्रियस्तरमा सञ्चालन गरेको बाह्य गुणस्तर सुनिश्चितता कार्यक्रम (National External Quality Assurance Scheme) मा सहभागिता जनाउनु पर्नेछ ।

(ख) आन्तरिक गुणस्तर नियन्त्रण (Internal Quality Control) को व्यवस्था दुरुस्त हुनु पर्नेछ ।

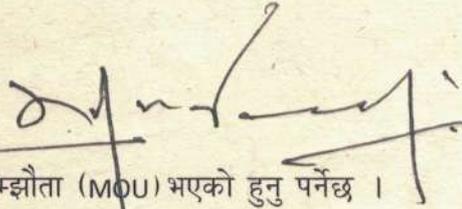
ज. परीक्षण रिफरल सम्बन्धी व्यवस्था : (१) प्रयोगशालाले परीक्षण रिफरल गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

(क) प्रयोगशालाले आफूसँग उपलब्ध नभएका परीक्षणहरु प्रेषण गर्न सक्नेछ । प्रापक (Referral)

प्रयोगशाला न्यूनतम "बी" वर्गको र प्रेषक (Referring) प्रयोगशाला न्यूनतम "डी" वर्गको हुनु पर्नेछ ।

२१

अधिकारी

- (ख) प्रापक र प्रेषक प्रयोगशालाबीच करार सम्झौता (MOU) भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ग) प्रेषक प्रयोगशालाले नेपालमा हुने प्रयोगशाला परीक्षण देश बाहिरको प्रयोगशालामा प्रेषण गरेको हुनु हुदैन ।
- (घ) कुनै पनि प्रयोगशालाले आफ्नै प्रयोगशाला वा देश भित्रै रहेको शाखामा आफुले परीक्षण सेवा सञ्चालन नगरेको परीक्षणको लागि रिफरल प्रयोगशालाको भूमिका निर्वाह गर्न पाउने छैन ।
- (ङ) प्रेषण गरिने परीक्षणहरूको सूची निर्धारित भएको हुनु पर्नेछ ।
- (च) सेवाग्राहीलाई उसको परीक्षण प्रेषण गरिएको जानकारी हुनु पर्दछ । साथै, सेवाग्राही आफैँ रेफरल प्रयोगशालामा गई परीक्षण गराउँदा तिर्ने शुल्क र रिपरिङ्ग प्रयोगशाला मार्फत जाँदा तिर्नुपर्ने शुल्कको वारेमा सेवाग्राहीलाई जानकारी हुनु पर्दछ ।
- (छ) प्रेषण गरिएका परीक्षणहरूको रिपोर्ट रिफरल प्रयोगशालाकै रिपोर्ट फाराममा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (ज) प्रेषण गर्ने नमूनाको ढुवानी विधि तथा नतिजा सूचना प्रवाह गर्ने विधि स्पष्ट हुनु पर्नेछ ।
- (झ) नेपालको प्रयोगशालामा नहुने परीक्षण मात्रै देश बाहिर प्रेषण गर्न सकिनेछ । तर, देश भित्र उपलब्ध रहेका परीक्षणहरू कुनै सेवाग्राहीको इच्छा भएमा देश बाहिरको प्रयोगशालामा पठाउन सकिनेछ ।
- (ञ) देश बाहिर परीक्षण पठाउँदा अनुसूची २ बमोजिमको ढाँचामा सेवाग्राहीको अनिवार्य लिखित सहमति (Written Consent) लिनु पर्नेछ ।
- (ट) विदेशी रिफरल प्रयोगशाला सूचीकरण सम्बन्धमा :
- (१) देश बाहिरका रिफरल प्रयोगशाला मन्त्रालय/तोकिएको निकायमा सूचीकृत हुनु पर्नेछ ।
- (२) विदेशी रेफरल प्रयोगशाला ISO 15189 बमोजिम प्रमाणिकरण भएको हुनु पर्नेछ ।
- (३) प्रेषण गरिएका परीक्षणहरूको सूचीको अभिलेख त्रैमासिक रूपमा राष्ट्रिय जन स्वास्थ्य प्रयोगशालामा बुझाउनु पर्नेछ ।
- (४) विदेशी रेफरल प्रयोगशालाले नेपालको कुनै एउटा मात्र प्रयोगशाला मार्फत नमूना प्राप्त गर्न सक्नेछ ।
- (५) विदेशी रिफरल प्रयोगशालाको दर्ता जिम्मा नेपाल भित्रको सम्बन्धित प्रेषक प्रयोगशालाको हुनेछ ।
- (६) नयाँ विदेशी रिफरल प्रयोगशालाको दर्ता गराउँदा सो को आवश्यकता र औचित्य पुष्टि गर्नु पर्नेछ ।

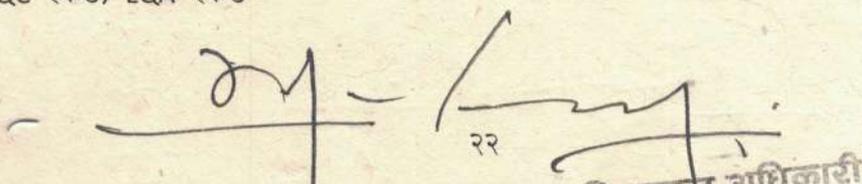
झ. अभिलेख सम्बन्धी व्यवस्था : (१) अस्पताल प्रयोगशालामा देहाय बमोजिमका अभिलेखहरू राख्नु पर्नेछ ।

(क) प्रयोगशालाका मुख्य परीक्षणहरूको SOP

(ख) Equipment user manual

(ग) Equipment maintenance record

(घ) IQC रेकर्ड/ EQA रेकर्ड

२२

अधिकारी

(Handwritten signature)

- (ड) कर्मचारीहरूको व्यक्तिगत विवरण अनुभव/ तालिम/ शैक्षिक योग्यता आदिको रेकर्ड
- (च) प्रेषण गरिएका परीक्षणको अभिलेख
- (छ) प्रेषक र प्रापक प्रयोगशाला बीचमा भएको करारनामा (MOU)

अ. अस्पताल प्रयोगशाला सम्बन्धी विविध व्यवस्था : प्रयोगशाला सम्बन्धी विविध व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ।

- (क) इजाजत प्राप्त गरेपछि हरेक वर्ष आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले एक महिनाभित्र इजाजत पत्र प्रदान गरेको निकाय समक्ष मन्त्रालयले तोके बमोजिमको विवरण सहितको स्वमूल्याङ्कन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) नेपाल सरकारद्वारा मान्यता प्राप्त रिफरेन्स र राष्ट्रिय प्रयोगशाला बाहेक अन्य कुनैपनि प्रयोगशालाले आफ्नो नाममा " रिफरेन्स र राष्ट्रिय" शब्दको प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- (ग) स्थापना भएको एक वर्षसम्म हरेक महिना गरेका परीक्षणहरूको विवरण अनुमति दिने निकायमा बुझाउनु पर्नेछ ।

२३. रेडियो इमेजिङ्ग सेवा सम्बन्धी व्यवस्था : दफा १४(ड) को रेडियो इमेजिङ्ग सेवा नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" को दफा ४२ बमोजिम गुणस्तर एवम् मापदण्ड देहाय अनुसार हुनु पर्नेछ।

(क) एक्स-रे सेवा सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) एउटा एक्स-रे मेशिन जडान गर्नका लागि कम्तिमा ४५० से.मि x.४०० से.मि. x २५० से.मि. को कोठा उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।
- (२) नियन्त्रण गर्ने कोठा एक्स-रे कोठा भन्दा अलग हुनु पर्छ र कम्तिमा १५५से.मि. x १२० से.मि. को हुनु पर्नेछ।
- (३) प्रोसेसिङ कोठा एक्स-रे कोठा भन्दा अलग हुनु पर्नेछ।
- (४) प्रतिक्षा गर्ने र रिपोर्ट दिने कोठा अलग अलग हुनु पर्नेछ।
- (५) देहाय बमोजिमका कोठाको व्यवस्था गरी विकिरण चुहावट नियन्त्रण गर्नु पर्नेछ :
 - (अ) ढोका र हेर्ने झ्याल (भ्युईड झ्याल) मा २ मि.मि. बाक्लो सिसा (लिड) भएको ।
 - (आ) ०.२ मि.मि. बाक्लो सिसा (लिड) र १५ से.मि. ईटाको भित्ता वा २५ से.मि.ईटाको भित्ता वा कंक्रीटको भित्ता भएको ।
 - (इ) सम्भव भए सम्म झ्याल नभएको कोठा, कोठाको भेन्टिलेशन जमिन देखि १८० से.मि. माथि रहेको र आफै बन्द हुने स्वचालित ढोका भएको ।
 - (ई) मोबाइल एक्स-रे उपकरण सञ्चालन गर्दा तारको लम्बाई कम्तिमा २०० से.मि. भएको ।

(Handwritten signature)

मिमलाल अधिकारी

- (६) पोर्टेबल एक्स-रे उपकरणहरू सधैं एक खण्ड (स्ट्याण्ड) मा राखिएको हुनु पर्नेछ ।
- (७) कम्तिमा एउटा २ मि.मि.बाक्लो लिड एप्रोन वा बराबरको बिकिरणबाट सुरक्षा दिने सामग्री हुनु पर्नेछ ।
- (८) कम्तिमा ०.२ मि.मि. बाक्लो चश्मा, लिडको पन्जा, थाईराइड शिल्ड र गोनाड शिल्ड उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।
- (९) बिकिरण क्षेत्रमा काम गर्ने प्राविधिक कर्मचारीलाई बिकिरण निगरानी उपकरण (पर्सनल रेडिएशन डोज मनिटर) प्रदान गर्नु पर्नेछ र उक्त उपकरणको नियमित परीक्षण तीन/तीन महिनामा गर्नु पर्नेछ ।
- (१०) बिकिरण क्षेत्रमा काम गर्न कर्मचारीहरूको लागि बिकिरणको डोजको सिमा इन्टरनेशनल कमिशन अन रेडियोलोजिकल प्रोटेक्सनले तोकेको मापदण्ड अनुसार २० मि. लि. सिवर्ट प्रति वर्ष वा पाँच वर्षको औसत १०० मि.लि. सिवर्टको सीमाभित्र हुनु पर्नेछ । त्यो सीमा भन्दा बढी भएमा सम्बन्धित संस्थाले उक्त कर्मचारीलाई बिकिरण मुक्त क्षेत्रमा काम गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (११) आवधिक रूपमा मेडिकल फिजिसिष्ट वा बिकिरण संरक्षण अधिकृतबाट एक्स-रे कोठाको वरीपरी सर्वेक्षण गराउनु पर्नेछ ।
- (१२) एक्स-रे को राम्रो इमेज प्राप्त गर्न मानक एक्सपोजर मापदण्डहरूको चार्ट (Standard Exposure Parameter Chart) प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।
- (१३) बैकल्पिक विद्युत आपूर्तिको लागि Back up को व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ख) अल्ट्रासोनोग्राम सेवा सम्बन्धी व्यवस्था :
- (१) इमर्जेन्सी सेवामा चाहिने औषधि लगायत औजार उपकरणहरूको राम्रो व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (२) स्ट्रेचर/हिलचेयरको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (३) शौचालय तथा चेन्जिङ्ग रुमको राम्रो व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (४) अन्य व्यवस्था साधारण एक्स-रेमा जस्तै हुनु पर्नेछ ।
- (ग) रेडियोलोजी सेवाको लागि आवश्यक पर्ने उपकरणहरू : रेडियोडाइग्नोसिस तथा इमेजिङ्ग सम्बन्धी उपकरणहरू मन्त्रालयको स्वीकृति बिना नेपालभित्र ल्याउन र सञ्चालन गर्न पाइने छैन । नगर अस्पतालको रेडियोलोजी सेवाका उपकरणहरू देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ :
- (१) 500 MA X-Ray with Image Intensifier – १ थान
- (२) Ultrasound Machine with Color Doppler – १ थान/१५बेड
- (घ) सेवा सञ्चालन गर्नका लागि अतिरिक्त व्यवस्था :

३४

जिमलाल अधिकारी
नगर प्रमुख

- (१) आइपर्न सक्ने गम्भिर प्रकृतिका असरहरूलाई तत्काल उपचारको लागि इमर्जेन्सीमा चाहिने औषधि लगायत औजार उपकरण र आवश्यक चिकित्सक लगायत अन्य स्वास्थ्यकर्मीहरूको उपलब्धता हुनु पर्नेछ ।
- (२) स्ट्रेचर/हिलचेयरको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (३) विकिरण क्षेत्रमा काम गर्ने कर्मचारीका लागि नेपाल सरकारले तोके बमोजिम हुने गरी जोखिम भत्ताको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (४) इमर्जेन्सी प्रयोजनका लागि आधारभूत उपकरण तथा औषधीहरू देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ :

औषधि

- (IV Fluid/ IV Canula
- Atropine /Adrenaline
- Hydrocortisone

औजार/उपकरण

- Ambu Bag,Suction Machine
- Intubation/Tray air base
- Laryngoscope,ET tube O₂Cylinder

परिच्छेद ९

संक्रमण-रोकथाम, जनस्वास्थ्य तथा स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

२४. संक्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रण : (१) अस्पतालमा प्रयोग हुने औजार उपकरणहरूको दुष्ण निवारण, निःसंक्रमण तथा निर्मलीकरण सम्बन्धी छुट्टै जिम्मेवारी अन्तर्गत कार्य व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) संक्रमण रोकथामका लागि स्वास्थ्यकर्मी लगायत फोहोरमैला व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई आवश्यक अभिमुखिकरण तालिम दिनु पर्नेछ ।
- (३) कामको प्रकृति र आवश्यकता अनुसार कर्मचारीहरूलाई आवश्यक परिमाणमा व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्री (PPE) उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (४) सेवा प्रदायकको सुरक्षाका लागि आवश्यक पर्ने खोप तथा औषधिको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (५) स्वास्थ्य संस्थाजन्य संक्रमणबाट बचाउनको लागि स्वास्थ्यजन्य फोहोर मैलाको प्रचलित मापदण्ड अनुसार व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।
- (६) अस्पतालका प्रमुख स्थानहरू (जस्तै प्रवेश स्थल, इमर्जेन्सी कक्ष, अन्तरङ्ग विभाग, बहिरङ्ग विभाग लगायत) मा हात धुन मिल्ने व्यवस्था वा स्यानिटाइजरको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (७) प्रत्येक प्रोसिडर पछि प्रयोग भएका सामानलाई अटोकलेभ गरी निःसंक्रमित गर्नु पर्नेछ ।
- (८) संक्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रण सम्बन्धी आवश्यकता अनुसार कार्य समुह गठन एवम् परिचालन गर्नु पर्नेछ ।

२५
मिमलाल अधिकारी

२५. जन-स्वास्थ्य सेवा : (१) यस अस्पतालले नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार, तथा मध्यविन्दु नगरपालिकाले तोके बमोजिम जनस्वास्थ्य सेवाहरू उपलब्ध गराउने छन् ।
- (२) कुनै विशेष कारणले उल्लेख गरे बमोजिमका सेवाहरू उपलब्ध गराउन नसक्ने भएको अवस्थामा नगर कार्यपालिकाको कार्यालय तथा तालुकदार अन्य कार्यालयमा सूचित गर्नु पर्नेछ ।
- (३) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाले जारी गरेको सेवा तथा कार्यक्रमसँग सम्बद्ध प्रोटोकल, मापदण्ड, निर्देशिका एवम् कार्यविधिहरूको पालना गर्नु पर्नेछ ।
- (४) अस्पतालले उपलब्ध गराएका सेवाहरूको अभिलेख राखी सो को प्रतिवेदन नगरपालिकामा नियमित रूपले पठाउनु पर्नेछ ।

२६. स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन : स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैलाको व्यवस्थापन नेपाल सरकारको स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन निर्देशिका २०७१, फोहोर मैला व्यवस्थापन निर्देशिका २०७७ तथा "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" बमोजिम देहाय अनुसार गर्नु पर्नेछ :

(क) तयारी तथा क्षमता अभिवृद्धि :

- (१) अस्पतालको स्वास्थ्य जन्य फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्ययोजना तयार गरी अस्पताल प्रमुखबाट स्वीकृत गराई कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) अस्पताल प्रमुख नेतृत्वमा सबै विभाग तथा इकाईको प्रतिनिधित्व गराई स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति गठन गरी सबै सदस्यहरूको निर्दिष्ट जिम्मेवारी परिभाषित गरी पालना गराउनु पर्नेछ ।
- (३) स्वास्थ्यजन्य फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम दिई कम्तीमा १(एक) जना कर्मचारीलाई दिनु पर्नेछ ।

(ख) उत्पादन तथा वर्गीकरण :

- (१) फोहोरमैलाको स्रोतमा नै छुट्टयाई तोकिएको कन्टेनरमा जम्मा गर्नु पर्छ । साथै सो सम्बन्धी सेवाग्राही तथा कुरुवासमेतलाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।
- (२) फोहोरमैला वर्गीकरणका लागि विभिन्न रङ्गको बाल्टिन तथा बिनहरूको फोहोर उत्पादन स्थलमा राखे व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (३) फोहोर व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने बाल्टिन तथा बिनहरूमा देहाय बमोजिमका रङ्ग कोडिङ्ग मापदण्ड लागु गरिएको हुनु पर्नेछ :
- हरियो रङ्ग : कुहिने फोहोरको लागि
 - निलो रङ्ग : नकुहिने फोहोरको लागि

२६

मिलाल अधिकारी
नगर प्रमुख

[Handwritten signature]

- रातो रङ्ग : जोखिमयुक्त फोहोरको लागि (संक्रमित, प्याथोलोजिकल, धारिलो तथा साइटोटक्सिक औषधी)
 - पहेलो रङ्ग : जोखिमयुक्त रसायनिक फोहोरको लागि
 - कालो रङ्ग : रेडियोधर्मी फोहोरको लागि
- (४) फोहोर वर्गीकरण, संकलन तथा भण्डारणका लागि प्रयोग हुने हरेक बाल्टिन तथा बिन(औषधी उपचार ट्रली समेतमा प्रयोग हुने) मा तस्वीर एवम् विवरण सहितको लेबलिङ्ग गर्नु पर्नेछ ।
- (५) संक्रमित सुई नष्ट गर्ने उपकरण (Needle Cutter वा Needle Destroyer) को व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(ग) भण्डारण तथा ओसार पसार :

- (१) वर्गीकरण गरिएको फोहोरहरूलाई छुट्टाछुट्टै भण्डारण गर्नु पर्नेछ ।
- (२) हावा र प्रकाश आउने छुट्टै कोठा/स्थानको व्यवस्था गरी संक्रमित फोहोरलाई गर्मी मौसममा २४ घण्टा र चिसो मौसममा ४८ घण्टाभित्र विसर्जन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ
- (३) सामान्य र जोखिमयुक्त फोहोरलाई छुट्टाछुट्टै ट्रलीको प्रयोग गरी भिडभाड नहुने समय र क्षेत्र हुदै ओसार पसार गर्नु पर्नेछ ।

(घ) फोहोरको उपचार :

- (१) संक्रमित फोहोरको उपचार : देहाय बमोजिमको प्रविधि प्रयोग गरी संक्रमित फोहोरलाई निःसंक्रमण गर्नु पर्नेछ ।
 - (अ) नबाल्ने प्रविधिहरू (Non burn technologies) जस्तै: Autoclave, Microwave, Friction Heat based आदि ।
 - (आ) रसायनिक विधिमा आधारित (Chemical Disinfection)
 - (इ) इन्क्याप्सुलेशन (Encapsulation)
 - (ई) Septic Concrete Vault
 - (उ) Bureal (धारिलो फोहोरका लागि खाडल)
- (२) प्याथोलोजिकल फोहोरको उपचार : देहाय बमोजिमको तरिकाले प्याथोलोजिकल फोहोरको उपचार गर्नु पर्नेछ ।
 - (अ) Placenta Pit
 - (आ) Anaerobic Digester/Biogas
- (३) रसायनिक फोहोरको उपचार : देहाय बमोजिमको तरिकाले रसायनिक फोहोरको उपचार गर्नु पर्नेछ ।
 - (अ) निर्यातकर्ता/उत्पादकलाई नै फिर्ता गर्ने नीति (Return Back policy)
 - (आ) इन्क्याप्सुलेशन (Encapsulation)/निष्क्रिय पारेर(Inertization)

[Handwritten signature]

(४) औषधिजन्य फोहोरको उपचार : देहाय बमोजिमको तरिकाले औषधिजन्य फोहोरको उपचार/व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

(अ) निर्यातकर्ता/उत्पादकलाई नै फिर्ता गर्ने नीति (Return Back policy)

(आ) इन्क्याप्सुलेशन (Encapsulation)/निष्क्रिय पारेर(Inertization)

(इ) अलकालाइन हाइड्रोलाइसिस (Alkaline Hydrolysis) पद्धति

(५) साइटोटक्सिक फोहोरको उपचार : देहाय बमोजिमको तरिकाले साइटोटक्सिक फोहोरको उपचार/व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

(अ) निर्यातकर्ता/उत्पादकलाई नै फिर्ता गर्ने नीति (Return Back policy)

(आ) इन्क्याप्सुलेशन (Encapsulation)/निष्क्रिय पारेर(Inertization)

(इ) रसायनिक तथा भैतिक उपचार (Neutralization, Detoxification, Chemical Reduction Or Oxydation, Hydrolysis and Others)

(६) अस्पतालमा उत्पादन हुने फोहोरको निःसंक्रमण अस्पतालमा नै गर्नु पर्नेछ ।

(ड) फोहोरमैलाको विसर्जन (Disposal) :

(१) तोकिएको प्रविधिहरूबाट उपचार गर पश्चात साधारण फोहोलाई स्थानीय तहको फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापन प्रणालीसँग एकीकृत रूपमा विसर्जन गर्ने वा पुनःचक्रीय गर्न मिल्ने असंक्रमित सामग्रीहरूलाई पुनःचक्रीय प्रणालीमा लैजाँने गर्नु पर्नेछ ।

(२) कुहिने फोहोरमैलाहरूलाई प्राङ्गारिक मल बनाएर वा बायोग्यास (Anaerobic Digestion/Biogas) प्रविधि प्रयोग गरी विसर्जन गर्नु पर्नेछ ।

(च) व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू :

(१) फोहोर व्यवस्थापन गर्दा व्यक्तिगत सुरक्षा कवच(टोपी, मास्क, ग्लोभ्स, चस्मा, बुट, गाउन, फेस सिल्ड इत्यादि) को प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

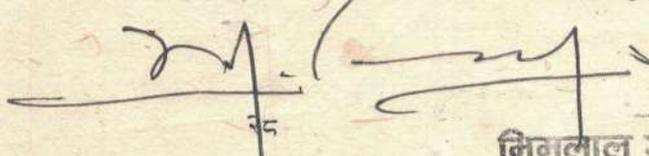
(२) स्वास्थ्यकर्मी, फोहोर संकलक तथा सम्बन्धित पेशाकर्मीहरूले प्रोटोकल अनुसार हेपाटाइटिस बी (Hepatitis B), Tetanus लगायतका संक्रमण विरुद्धको खोप लगाएको हुनु पर्नेछ ।

(३) Post Exposure Prophylaxis(PEP) सुविधा नभएका स्वास्थ्य संस्थाहरूले उक्त सेवाका लागि सेवा प्रदायक संस्थाको पहिचान गरी सम्बन्धित कर्मचारीलाई सो को पूर्व जानकारी दिनु पर्दछ ।

परिच्छेद १०

खानेपानी, सरसफाइ, विद्युत आपूर्ति, गार्डेन, गाडी पार्किङ तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी मापदण्ड

२७. खानेपानी, सरसफाइ, विद्युत आपूर्ति, गार्डेन, गाडी पार्किङ तथा मर्मत सम्भार : खानेपानी, सरसफाइ, विद्युत आपूर्ति, गार्डेन, गाडी पार्किङ तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

मिमलाल अधिकारी

(Handwritten signature)

(क) खानेपानी सम्बन्धी व्यवस्था :

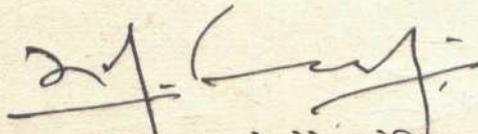
(१) पानीको स्रोत : अस्पतालमा प्रयोग गरिने पानी सुधारिएको स्रोतको हुनु पर्नेछ । (सुधारिएको पानीको स्रोत भन्नाले पाईपबाट आउने पानी, बोरहोल, सुरक्षित ईनार, सुरक्षित कुवा, आकाशे पानी, ईजाजत प्राप्त वितरकबाट प्याकेज गरिएको वा ढुवानी गरिएको पानी भन्ने बुझिन्छ ।

(२) पानीको परिमाण : अस्पतालका विभिन्न शाखाहरूलाई आवश्यक पर्ने पानीको परिमाण देहायको तालिका अनुसार हुनेछ ।

महत्वपूर्ण क्षेत्रहरू	पानीको परिमाण
बहिरंग विभाग	५ लिटर प्रति परामर्श
अन्तरङ्ग विभाग	४०-६० लिटर प्रति विरामी प्रति दिन १५ लिटर प्रति स्याहारकर्ता प्रति दिन
शल्यक्रिया कक्ष र प्रसुति कक्ष	१०० लिटर प्रति शल्यक्रिया
सुख्खा र पूरक खाना केन्द्र	०.५- ५ लिटर प्रति परामर्श (कुर्नुपर्ने समयमा निर्भर हुने)
भिजेको(तरल पदार्थ सहित) पूरक खाना केन्द्र	१५ लिटर प्रति परामर्श
अन्तरङ्ग उपचारात्मक खाना केन्द्र	३० लिटर प्रति विरामी प्रति दिन १५ लिटर प्रति स्याहारकर्ता प्रति दिन
हैजा तथा झाडा पखाला उपचार केन्द्र	६० लिटर प्रति विरामी प्रति दिन १५ लिटर प्रति स्याहारकर्ता प्रति दिन
गम्भीर घातक श्वास प्रश्वास सम्बन्धी रोग	१०० लिटर प्रति विरामी प्रति दिन
भाइरल रक्तश्रावयुक्त ज्वरो केन्द्र	३००-४०० लिटर प्रति विरामी प्रति दिन
प्याथोलोजी प्रयोगशाला	१० लिटर प्रति जाँच
आकस्मिक शिविर हव अस्पताल (कर्मचारी, स्याहारकर्ता र विरामीलाई हैजा झाडा पखाला र भाइरल ज्वरो जस्ता रोगबाट बचाउनका लागि पानीको सघन व्यवस्थापन आवश्यक हुन्छ)	आकस्मिक शिविर हव अस्पतालका लागि बैकल्पिक पानी वितरण (विद्यमान परिमाणमा दैनिक पानी वितरण क्षमता बराबर हुने गरी)
पानीको वितरण अवरुद्ध भएको अवस्थाको लागि बैकल्पिक व्यवस्था	पानीको वितरण प्रणाली अवरुद्ध भएको अवस्थाको लागि अस्पतालमा न्युनतम २ दिनको जगेडाको व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

(३) पानी भण्डार गर्ने ट्यांकीको क्षमता पानीको मुख्य वितरण प्रणाली अवरुद्ध भएको अवस्थामा समेत कम्तीमा ३ (तीन दिनसम्म पुग्ने हुनु पर्दछ ।

(Handwritten signature)

- (४) खानेपानीको गुणस्तर राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड २०६२ ले तोके बमोजिम हुनु पर्नेछ । साथै जार वा टयांकरको पानी टयांकर निर्देशिका २७३ बमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (५) अस्पतालले पानी सुरक्षा योजना (Water Safety Plan-WSP) तयार गरी सो बमोजिम कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।
- (६) चिकित्सकीय प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिने पानी कम्तिमा खानेपानीको गुणस्तर अनुरूप हुनु पर्नेछ ।
- (७) खानेपानी वितरण गर्ने विन्दु र अन्य प्रयोगको लागि वितरण गर्ने पानीको विन्दु फरक फरक हुनु पर्नेछ ।

(ख) सरसफाई सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) बिरामी तथा कुरुवाको लागि नुहाउने घरको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (२) महिला तथा पुरुषको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालय हुनु पर्नेछ ।
- (३) अस्पताल परिसर तथा वार्डहरू सधैं सफा हुनु पर्नेछ ।
- (४) अस्पतालजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि फोहोर सेग्रिगेशन, कलेक्सन, ट्रान्सपोर्टर्स, ट्रिटमेन्ट र अन्तिम बिसर्जन छुट्टै योजना तयार गरी उपयुक्त प्रविधिबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ । यस सम्बन्धी थप व्यवस्था फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन २०६८, फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी नियमावली, २०७० र स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोर मैला व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७७ ले तोके बमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (५) मर्करीयुक्त उपकरणहरूको सट्टामा डिजिटलाइज्ड उपकरणहरू प्रयोगमा ल्याउनु पर्नेछ ।

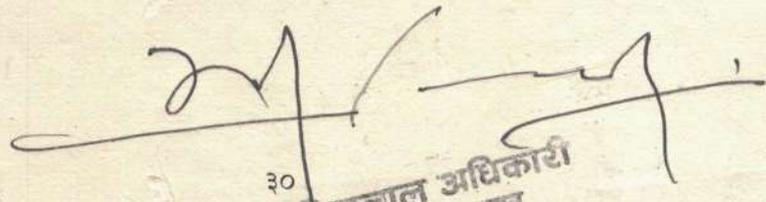
(ग) विद्युत आपूर्ति :

- (१) अस्पतालमा चौबीसै घण्टा विद्युत आपूर्तिको व्यवस्था हुनु पर्नेछ । सम्भव भएसम्म डेडिकेटेड लाइन जोडिएको हुनु पर्नेछ । अस्पतालको ICU, OT, ER कक्षमा निरन्तर आपूर्तिको लागि ब्याक अप सिस्टम जस्तै इन्भर्टर, जेनेरेटर, सोलार सिस्टम राखेको हुनु पर्नेछ ।
- (२) अस्पतालमा विद्युतको बैकल्पिक व्यवस्थापनको लागि प्रयोग हुने उपकरण सञ्चालनको लागि कम्तिमा ७ दिनसम्म पुग्ने इन्धनको व्यवस्था राखेको हुनु पर्नेछ ।
- (३) अस्पतालमा सञ्चालन हुने CT, MRI, X-RAY, USG, Laboratory equipment लगायतका उपकरणहरूको विद्युतबाट हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरणको लागि अनिवार्य भोल्ट गार्डको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (४) ५० शैयाभन्दा माथिका अस्पतालको लागि ३ फेजको विद्युत लाइनको व्यवस्था हुनु पर्नेछ र अर्थिङ्ग गरी सुरक्षित बनाइएको हुनु पर्नेछ ।

(घ) गार्डेनको व्यवस्था :

- (१) अस्पताल परिसरमा रुख बिरुवा तथा फलफूलहरू रोपी हरियाली कायम गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (२) बगैचा परिसरमा बिरामी तथा कुरुवाहरूको लागि बस्ने व्यवस्था गरिएको हुनु पर्नेछ ।
- (३) जमिन मुनिको पानीको रिचार्जको लागि खुल्ला स्थानको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(ङ) पार्किङ्गको व्यवस्था :

- (१) अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार कर्मचारी तथा सेवाग्राहीको लागि सवारी साधन पार्किङको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (२) तीन शैयाको अनुपातमा १ गाडी पार्किङ वा २५ प्रतिशत जग्गा पार्किङको लागि छुटयाउनु पर्नेछ (फरक पर्न आएमा जुनले बढी हुन्छ सोहिलाई आधार मान्नु पर्नेछ ।)
- (३) अस्पतालमा सवारी साधनको लागि सकेसम्म आउने र जाने बाटो छुट्टाछुट्टै व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (४) पार्किङ क्षेत्रमा सवारी साधन राख्ने स्थानको रेखाङ्कन गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (५) एम्बुलेन्स तथा शव वाहनको लागि छुट्टै पार्किङको व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (६) दुई पाङ्ग्रे तथा चार पाङ्ग्रे सवारी साधनको लागि छुट्टाछुट्टै पार्किङ क्षेत्र छुटयाइएको हुनु पर्नेछ ।

(च) मर्मत सम्भार :

- (१) अस्पतालले प्रयोग गर्ने उपकरण तथा औजारहरु सेवा अवरुद्ध नहुने गरी समयमा नै मर्मतको व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (२) ठूला र गम्भीर प्रकृतिका औजार उपकरणहरुको कम्पनीले निर्दिष्ट गरेको मर्मत अवधि अनुसार मर्मत सम्भार कार्ययोजना बनाई मर्मत सम्भार गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (३) अस्पतालको भवन, सवारी साधन, मेशिनरी औजार यन्त्र उपकरण विद्युतीय उपकरणहरुको नियमित मर्मत सम्भार गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ ।
- (४) अस्पतालको औजार उपकरणहरुको मर्मत सम्भारको लागि बायो मेडिकल टेक्सिसियन/बायो मेडिकल इन्जिनियरको उवलब्धताको सुनिश्चितता गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (५) अस्पतालको औजार उपकरणहरुको इन्भेन्टरी तथा मर्मत सम्भार गरेको विस्तृत विवरण सहितको सूची तयार गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (६) बिग्रीएका तथा मर्मत गरी प्रयोगमा नआउने सामानहरुको नियमानुसार वार्षिक रुपमा लिलामी गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ११

अक्सिजन, औजार तथा उपकरण सम्बन्धी मापदण्ड

२८. अक्सिजन सम्बन्धी व्यवस्था : (१) अस्पतालमा अक्सिजन ग्यास निरन्तर रुपमा आपूर्तिको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
२९. उपकरण सम्बन्धी व्यवस्था :
- (१) प्रयोगशाला उपकरण सम्बन्धी व्यवस्था दफा १६(ग) तथा उपदफा (५) मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।
- (२) रेडियो इमेजिङ उपकरण सम्बन्धी व्यवस्था दफा १८ (ग) बमोजिम हुनेछ ।

मिमलाल अधिकारी
नगर प्रमुख

(३) Cardiac उपकरण सम्बन्धी व्यवस्था देहाय अनुसार हुनु पर्नेछ ।

i.	Ordinary ECG Machine	- १ थान
ii.	Pulse Oximeter	- २ थान
iii.	BP apparatus table model	- ४ थान
iv.	Stethoscope	- ४ थान

(४) Operation Theatre सम्बन्धी उपकरण देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ :

i.	Auto Clave HP Horizontal	- Optional
ii.	Operation Table Hydraulic Major	- १ थान
iii.	Operation Table Hydraulic Minor	- १ थान
iv.	Autoclave vertical single bin	-- २ थान
v.	Focus lamp ordinary	- २ थान
vi.	Sterilizer Small (Instrument)	- १ थान
vii.	Sterilizer Medium (Instrument)	-- १ थान
viii.	Bowl Sterilizer Small	- १ थान
ix.	Bowl Sterilizer Medium	- १ थान
x.	Diathermy machine (Electric Cautery)	- १ थान
xi.	Suction Apparatus (Electrical)	- २ थान
xii.	Suction Machine (Foot Operated)	- २ थान
xiii.	Dehumidifier	- १ थान
xiv.	Ultra Violet Lamp	- १ थान
xv.	Ethylene Oxide Sterilizer	- १ थान
xvi.	Microwave sterilizer	- १ थान

(५) अस्पतालमा प्याथोलोजी सम्बन्धी उपकरण देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ :

(क) Microbiology/Bacteriology

a.	Incubator	- १ थान
b.	Hot Air Oven	-- Optional
c.	Microscope	- १ थान
d.	Centrifuge/Rotator	- १ थान
e.	Refrigerator	- १ थान
f.	Auto pipette	- ३ थान

(ख) Biochemistry

a.	Centrifuge/Rotator	- १ थान
b.	Hot Air Oven	-- Optional
c.	Refrigerator	- १ थान

[Handwritten signature]

d. Micro pipette - १ थान

(ग) Hematology

- a. Microscope (Binocular) - १ थान
- b. Blood Cell Counter(18 Parameter or above) - १ थान
- c. Centrifuge/Rotator -- Optional
- d. Colorimeter -- Optional
- e. Hot Air Oven -- Optional
- f. Refrigerator - Optional
- g. Counting Chamber - १ थान
- h. Computer with Printer - Optional
- i. Micro Pippette - As per need

(घ) Histopathology

- a. Microscope (Binocular) - १ थान
- b. Incubator -- Optional

(ङ) Microbiology : Virology, Serology

- a. Water Bath - १ थान
- b. Hot Air Oven - १ थान
- c. Multi-Channel micro pippette - १ थान
- d. Vriable Micro pippette --As per need
- e. Incubator - १ थान
- f. Centrifuge - १ थान
- g. Weighing Balance - १ थान
- h. Autoclave -- Optional
- i. Stopwatch - १ थान

(६) अस्पताल एनेस्थेसिया सम्बन्धी उपकरण देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ :

- a. Endo Tracheal tube sets - १ थान
- b. Air way (Female) - १ थान
- c. Air way (Male) - १ थान
- d. Mouth Prop - १ थान
- e. Tongue Depressor - १ थान
- f. O₂ cylinder for Boyles - १ थान
- g. Boyles Apparatus with Fluotec and circle absorber—Optional
- h. Oxygen Concentrator/Cylinder - १ थान
- i. Monitors ECG,NI BP, SPO₂ with IBP - १ थान
- j. Transport Monitor ECG, SPO₂ NI BP - १ थान
- k. Mac Coy Laryngoscope - २ थान

[Handwritten signature]

(Handwritten signature)

l. Intubating LMA-3,4	- ४ थान
m. Double Lumen Tube	- १ थान
n. AMBU bag / Mask	- १ थान
o. Defebrillator	-- Optional

(७) Labour ward, Neonatal and Special Newborn Care Unit (SNCU) का लागि उपकरण देहाय

बमोजिम हुनु पर्नेछ :

a. Emergency Resuscitation Kit -Baby	- २ थान
b. Standard Weighing Scale	- २ थान
c. Double- Outlet Oxygen Concentrator	-- Optional
d. Radiant Warmer	- १ थान.
e. Foetal Doppler	- २ थान
f. Delivery Kit	- २ थान
g. Episeotomy Kit	- २ थान
h. Forceps Delivery Kit	- १ थान
i. Silastic Vaccum Extractor	- १ थान
j. Pulse Oxymeter BAbY & Adult	- २ थान
k. Nebuliser baby	- २ थान
l. Weighing MACHine adult	- २ थान
m. Weighing Machine Infant	- २ थान

Special Newborn Care Unit(SNCU) का लागि उपकरण देहाय बमोजिम हुनुपर्नेछ :

i. Electric heater/warmer	- २ थान
ii. Washing Machije with dryer(Separate)	- २ थान.
iii. Electronic fumigator	- २ थान
iv. Vaccum Cleaner	- १ थान
v. Gown for doctors, nurses,neonatal aids,
Group Dstaff &mother-- Adequate number of each size (essential)	
vi. Washable Slippers -- Adequate number of each size (essential)	
vii. Vertical Autoclave	- २ थान
viii. Autoclave Drums (Large ,Medium & Small sizes) -- At least 6 of each size	
ix. Disinfectant Sprayer	- १ थान
x. Container for liquid disinfectant	- २ थान
xi. Formaline Vaporizer	- १ थान
xii. Hot Air Oven	-- Optional
xiii. Ethylene Oxide (ETO) Sterilizer	-- Optional

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

(८) अस्पतालको प्रशासनिक कार्यका लागि आवश्यक पर्ने औजार तथा उपकरणहरु :

- कम्प्युटर, प्रिन्टर, फोटोकपी मेशिन, स्क्यानर, यूपिएस, प्रोजेक्टर, इमेल इन्टरनेट, टेलिफोन
- फर्निचर(आवश्यक संख्यामा)

(९) आकस्मिक तथा अत्यावश्यक औषधि तथा औजारहरुको सूची :

1. Ranitidine, Omeprazole, Pantoprazole(inj)	19. Hydrocortisone (inj)	40. Aminodarone (inj)
2. Adrenaline(inj)	20. Frusemide (inj)	41. Magnesium Sulphate (inj)
3. Chlorpheniramine (inj)	21. Mannitol (Inj)	42. Digoxin (inj)
4. Aminophylline (inj)	22. Metronidazole (inj)	43. Adensine, Verapamil (inj)
5. Atropine(inj)	23. Morphine (inj)	44. Tramostate (inj)
6. Hyoscine Butyl Bromide(inj)	24. Nitroglycerine, Labetolo (inj)	45. Antacid (tab)
7. Calcium Gluconate(inj)	25. Normal Saline (inj)	46. Aspirin (Tab)
8. Ciprofloxacin, Ampicillin, Ampiclox, Ceftriaxone, etc(inj)	26. Paracetamol (inj)	47. Diclofenac (tab)
9. Deriphylline (inj)	27. Metochlopramide (inj)	48. Paracetamol (Tab)
10. Dexamethasone(inj)	28. Pethidine (inj)	49. Ibuprofen (Tab)
11. Dextrose 5% Saline (inj)	29. Phenitoin (inj)	50. Codeine Phosphate (Tab)
12. Dextrose 10% Saline (inj)	30. Phenergan (inj)	51. Prednisolone (Tab)
13. Dextrose 25% (inj)	31. Potassium Chloride (inj)	52. Antibiotics Oral (Tab/Cap)
14. Dextrose 50% (inj)	32. Phenobarbitone (inj)	53. Povidone Iodine Solution
15. Diazepam, Lorazepam, Midazolam (inj)	33. Naloxone (inj)	54. Antibiotic Ointment
16. 5% Dextrose Saline (inj)	34. Ringer's Lactate (inj)	55. Other as per necessary
17. Dopamine(inj)	35. Sodium Bicarbonate (inj)	
18. Pentazocine (inj)	36. Diclofenac (inj)	
	37. Dobutamine (inj)	
	38. Noradrenaline (inj)	
	39. Isoprenaline (inj)	

(९) आकस्मिक अवस्थाका लागि देहाय बमोजिमका अत्यावश्यक औजारहरु हुनु पर्नेछ :

1. Ambu bag with mask	23. Knee Jerk Hammer
2. Artery Forceps	24. Laryngoscope with blade (Adult, Pediatric sizes)
3. Salbutamol Inhaler	25. Lucoplast
4. Povidine Iodine	26. Oxymetazoline Nasal Drop
5. Blood Transfusion Set	27. Needle Holder
6. BP Instrument	28. Ryle's Tube (N/G Tube)
7. Clinwax ear drop	29. Scissors (Different Sizes)
8. Crepe Bandage 4"	30. Silver Sulphadiazine Cream
9. Crepe Bandage 6"	31. Stethoscope
10. Dissection Forceps non toothed	32. Suction Machine with tubes
11. Dissection Forceps Toothed	33. Thermometer
12. Disposable Syringe 3cc, 5cc, 10cc, 20cc	34. Sphygmomanometer

(Handwritten signature)
अधिकारी

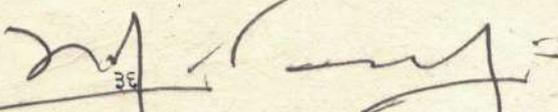
13. Endotracheal Tube (Pediatric and Adult) 3.0-8.5	35. Tongue Depressor
14. Laryngeal Mask Airway 3.0-8.5	36. Torch light
15. Foley catheter 6f-20f, 3 way	37. Uro Bag
16. Glove no.6, 6.5, 7, 7.5	38. Wooden Splint
17. I.V. Canula 14G-24G	39. Spinal Board-1
18. I.V. Set + Pediatric Burret	40. Cervical Collor 1-5
19. I.V. Infusion Set	41. Antibiotic Injections (Different)
20. C.P.V. line set	42. Pulse Oxymeter-1
21. Chest tube (Different Sizes)	43. Ophthalmoscope-1
22. Ipratropium Bromide Inhaler + Solution	44. Oscope-1
	45. Digital Clock
	46. K-wire (Different sizes)

परिच्छेद १२

फरेन्सिक मेडिसिन तथा मेडिको लिगल सेवा सम्बन्धी मापदण्ड

३०. शवगृह (mortury) को व्यवस्था : शव गृह सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ :

- (क) शवगृहको लागि छुट्टै ब्लक हुनु पर्नेछ र सो शवगृह वार्ड, आकस्मिक कक्ष तथा अपरेशन थिएटरबाट सहजै पुग्नसकिने गरी ग्राउण्ड फ्लोरमा हुनु पर्नेछ ।
- (ख) शवगृह आम नागरिकले प्रयोग गर्ने बाटोदेखि टाढा हुनु पर्नेछ ।
- (ग) पोष्टमोर्टम कोठामा सिंक सहितको स्टेनलेस स्टीलको अटोप्सी टेबुल, शवको specimen धुनको लागि पानीको व्यवस्था सहितको सिंक र औजारहरु राख्नको लागि कपबोर्डको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (घ) पोष्टमोर्टम कोठा वाताअनुकूलित (Air-Conditionoing) हुनुको साथै उपयुक्त प्रकाशको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) शवको भण्डारणको लागि कमिमा पनि दुइवटा डिफ्रिजर सहितको छुट्टै कोठा हुनु पर्नेछ ।
- (च) मृत व्यक्तिको आफन्तहका लागि कुरुवा कक्ष (क्षेत्र) र धार्मिक कार्यको लागि स्थानको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (छ) शवगृहमा चाहिने अन्य औजार, उपकरण र पूर्वाधार तथा मानव संशाधनको व्यवस्था चिकित्सकीय कानूनी (मेडिको लेगल) सेवा सञ्चालन निर्देशिका २०७५ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (ज) शव परीक्षण तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले लागु गरेको स्तरीय कार्यविधि(SPO) अनुरूप हुनु पर्नेछ ।
- (झ) बिपद्का अवस्थामा शवको व्यवस्थापन नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयद्वारा जारी गरिएको "बिपद पश्चात शवको व्यवस्थापन सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६८ (संशोधनसहित २०७६)" अनुसार हुनु पर्नेछ ।

 ३६

- (ज) बेवारिसे शवको व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रहरी ऐन, २०१२ को दफा २१(क) अनुसार गरिनु पर्दछ ।
३१. क्लिनिकल मेडिको-लिगल : क्लिनिकल मेडिको-लिगल सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ :
- (क) अस्पतालमा क्लिनिकल मेडिको-स्लिगल युनिटको व्यवस्था गरिएको हुनु पर्नेछ ।
- (ख) क्लिनिकल मेडिको-स्लिगल कक्षको लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार, सरसामान तथा मानव संसाधन सम्बन्धी व्यवस्था "चिकित्सकीय कानूनी सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७५" मा उल्लेख भए अनुरूप हुनु पर्नेछ ।
- (ग) क्लिनिकल मेडिको-स्लिगल परीक्षण तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले लागू गरेको स्तरीय कार्यविधि(SPO) अनुरूप गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद १३

प्रेषण प्रणाली सम्बन्धी मापदण्ड

३२. प्रेषण प्रणाली सम्बन्धी : नेपाल सरकारको "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड २०७७ (संशोधनसहित)" बमोजिम अस्पतालले देहाय अनुसारको प्रेषण प्रणाली पालना गर्नु पर्नेछ ।
- (क) अस्पतालले आफ्नो तह अनुसार प्रदान गर्नुपर्ने सेवाको उपलब्धता हुदाहुदै बिरामीलाई अर्को संस्थामा प्रेषण गर्न हुदैन ।
- (ख) अस्पतालले तपसिल अनुसारको अवस्थामा सबै भन्दा नजिक वा पायक पर्ने माथिल्लो तहको अस्पतालमा प्रेषण गर्न सक्नेछन् ।
- (१) उपचारको लमगि आएको सेवाग्राहीलाई आफ्नो स्वास्थ्य संस्थाको संरचना, उपकरण तथा अन्य कारणले उपचार प्रदान गर्न नसकिने,
- (२) विशेषज्ञ सेवा नभएको,
- (३) थप वा सघन उपचार गर्नु पर्ने,
- (४) अन्य कुनै विशेष कारणे उपचार गर्न नसकिने अवस्था ।
- (ग) अस्पतालले प्रेषण गरिने अस्पतालको सूची र सम्पर्क विवरण सहजताको लागि देहिने गरी राख्नु पर्दछ ।
- (घ) अस्पतालले देहाय बमोजिमका प्रक्रिया अबलम्बन गरी सेवाग्राहीलाई प्रेषण गर्नु पर्दछ :
- (१) अस्पतालमा आएका बिरामीलाई आवश्यक सबै उपचार प्रदान गर्न नसकिने अवस्था भएमा अस्पतालमा उपलब्ध भएसम्मको उपचार तत्काल प्रदान गरी थप उपचारको लागि थप उपचार प्राप्त हुन सक्ने अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण मूर्जा सहित तत्काल प्रेषण गर्नु पर्नेछ ।

- (२) अस्पतालले बिरामी वा निजको संरक्षकको लिखित सहमतिमा इच्छाएको स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्न सकिनेछ ।
- (३) प्रेषण हुन नचाहेमा थप उपचारका लागि अन्य स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषित गर्नु पर्नाको कारण सम्झाउनु पर्नेछ ।

३३. प्रेषण प्रक्रिया तथा व्यवस्थापन : प्रेषण प्रक्रिया तथा व्यवस्थापन देहायबमोजिम हुनु पर्नेछ ।

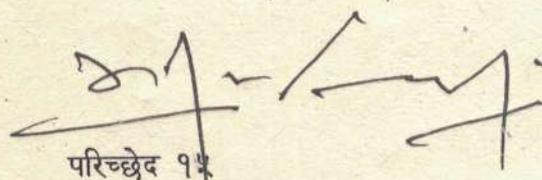
- (क) प्रेषण गर्नु भन्दा पहिले सेवाग्राहीले स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध सबै आवश्यक सेवा पाएको हुनु पर्नेछ ।
- (ख) सेवाग्राहीले पाएको उपचार विवरण स्पष्टसँग अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (ग) जनस्वास्थ्य सेवा ऐन तथा नियमावलीमा भएको व्यवस्था अनुसार प्रेषण गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) प्रेषण गर्ने पूर्व पहिचान गरिएको हुनु पर्नेछ । साथै प्रेषण पुर्जामा आफ्नो अस्पतालको नाम र ठेगाना उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) प्रेषण गर्दा सेवाको सुनिश्चितता गरेर मात्र प्रेषण गर्नु पर्नेछ ।
- (च) स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दा स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार सबै सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (छ) बिरामीको अवस्था स्थिर(stable) भएपछि मात्र प्रेषण गर्नु पर्नेछ ।
- (ज) प्रेषण पुर्जामा सम्बन्धित विवरण उल्लेख गरी सो को एक प्रति अस्पतालमा सुरक्षित राख्नु पर्नेछ ।
- (झ) प्रेषण गरिने स्वास्थ्य संस्थालाई उपलब्ध माध्यमबाट सेवाग्राहीको अवस्था र निदानबारे अग्रिम जानकारी गराइ प्रेषण गर्नु पर्नेछ ।
- (ञ) प्रेषण गर्दा सो बारेको जानकारी बिरामी वा निजको संरक्षक वा निजलाई उपचारको लागि अस्पतालमा ल्याउने व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ ।
- (ट) प्रेषण भएको स्वास्थ्य संस्थाबाट पृष्ठ पोषण प्राप्त भएमा सेवाग्राहीलाई सोही अनुसार उपचार तथा फलोअप सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
- (ठ) प्रेषण गर्दा उपलब्ध भएसम्म एम्बुलेन्सबाट पठाउने व्यवस्था गर्नु पर्दछ र प्रेषण गरिएका बिरामीको विवरण अद्यावधिक रूपमा राख्नु पर्नेछ ।
- (ड) प्रेषण भएर अउने बिरामीलाई यथाशक्य चाँडो सेवा दिन पुर्वाधार, जनशक्ति, औषधी तथा उपकरणहरूको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (ढ) सम्भव भएसम्म प्रेषण भएर आउने बिरामीको वारेमा प्रेषण गर्ने स्वास्थ्य संस्थाबाट आवश्यक जानकारीहरू लिई पूर्वतयारीमा रहनु आवश्यक हुन्छ ।
- (ण) बिरामी आउने बित्तिकै आवश्यक जाँच तथा परीक्षण गरी रोगको गाम्भीर्यताका आधारमा तत्कालै आवश्यक उपचार शुरु गर्नु पर्दछ ।

- (त) आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सकसँग परामर्श गरी उपचार गर्नु पर्छ ।
(थ) उपचार पश्चात प्रेषण गर्ने स्वास्थ्य संस्थामा पृष्ठपोषण समेत उल्लेख गरी प्रेषण फिर्ता पूर्जा सहित फिर्ता गर्नु पर्दछ ।

परिच्छेद १४

क्यान्टिन तथा पोषण व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

३४. क्यान्टिन तथा पोषण व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था: क्यान्टिन तथा पोषण सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (क) अस्पताल परिसरमा यथासम्भव चौबीसै घण्टा सेवा दिने किचेन र डायनिङ्ग छुट्टाछुट्टै भएको क्यान्टिन हुनु पर्नेछ ।
(ख) अस्पतालमा शैयाको संख्याको कम्तिमा २० प्रतिशत कुर्ची सहितको डायनिङ्गको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
(ग) खानाको परिकार र शुल्क सहितको बडा-पत्र सबैले देखिने स्थानमा राख्नु पर्नेछ ।
(घ) सफा भुईँ, फराकिलो पकाउने स्थान र सामान संचित गर्ने स्थान प्रयास भएको हुनु पर्नेछ ।
(ङ) किचेन उज्यालो र एक्जस्ट फ्यान जोडेको हुनु पर्नेछ ।
(च) क्यान्टिनको भित्ताहरु सरसफाई गर्न सजिलो हुने गरी भुईँबाट ४ फूट टायल वा इनामेल पेन्ट गरेको हुनु पर्नेछ ।
(छ) चौबीसै घण्टा सफा, स्वच्छ पिउने पानी र खानाको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
(ज) क्यान्टिनमा कार्यरत कर्मचारीहरुले तोकिएको पोशाक लगाएको हुनु पर्नेछ ।
(झ) छुट्टै सफा हात धुने स्थान र उक्त स्थानमा साबुनको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
(ञ) भाडा माइने र हात धुने ठाउँ छुट्टाछुट्टै स्थानमा हुनु पर्नेछ ।
(ट) सन्तुलित खाना र निश्चित विरामीको लागि पोषण सम्बन्धी जानकारी दिन पोष्टर, पम्प्लेट तथा टेलिभिजनको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
(ठ) खानेकुराबाट निस्कने फोहोरजन्य वस्तुको व्यवस्थापन निर्देशिका बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।
(ड) खानेकुरा सफा जालीयुक्त कपडाले छोपेको हुनु पर्नेछ । साथै, रेफ्रिजरेटर, विद्युतिय ओवनको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।

परिच्छेद १५

केन्द्रीय आपूर्ति सेवा विभाग सम्बन्धी मापदण्ड

३५. केन्द्रीय आपूर्ति सेवा विभाग सम्बन्धी व्यवस्था: अस्पतालको केन्द्रीय आपूर्ति सेवा विभाग सम्बन्धी व्यवस्था व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

(१) केन्द्रीय आपूर्ति सेवा विभागको प्रबन्ध :

- (क) अस्पतालमा स्वच्छ पानीको नियमित आपूर्ति सुविधा भएको छुट्टै सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमेन्ट हुनु पर्नेछ ।
- (ख) फोहोर वस्तु राख्न, उपयोगी वस्तु राख्न, सरसफाइ गर्न, धुन/सुकाउन र निर्मलीकरण गर्न एवम् प्याकेजिङ तथा भण्डारणका लागि छुट्टाछुट्टै स्थानहरू हुनु पर्नेछ ।
- (ग) विभागका सबै कोठाहरू भेन्टिलेसन सहित तापक्रम १८०-२२० सम्म र आद्रता ३५-६० प्रतिशत हुनु पर्दछ ।
- (घ) सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमेन्टको संरचना फोहोर क्षेत्रबाट क्रमशः सफा क्षेत्र तर्फ जाने गरी व्यवस्था गरिएको हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमेन्टका लागि तालिम प्राप्त कर्मचारीलाई जिम्मेवारी दिनु पर्दछ ।
- (च) निर्मलीकरणको लागि ठाडो तथा तेर्सो अटोक्लेभ मेशिन चालु अवस्थाको हुनु पर्नेछ ।

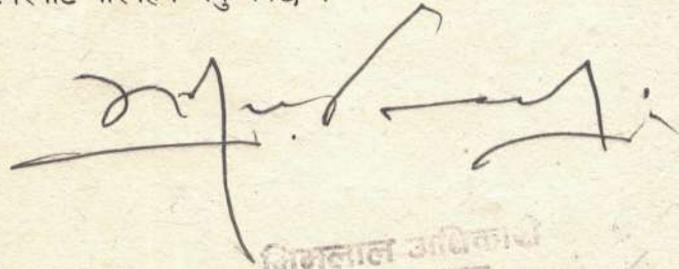
(२) निर्मलीकरणको लागि तयारी :

- (क) प्रयोग भएका सबै औजारहरूलाई ब्रस, केमिकल, साबुन र डिजिजेन्ट पाउडर प्रयोग गरी छुट्टै स्थानमा सफा गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) औजार तथा उपकरणहरू सुख्खा गरेर छुट्टै स्थानमा राख्नु पर्नेछ ।
- (ग) औजारहरू डबल ग्यापमा पोको पारी राख्नु पर्दछ ।

(३) भिजेका तथा प्रयोग भएका दुषित औजारहरू (Contaminated Instrument) को संकलन:

- (क) फोहोर जम्मा गर्नका लागि साधारण पन्जा लगाउनु पर्छ ।
- (ख) फोहोर संकलन गर्दा जम्मा गर्ने नियमित समय तालिका अनुसार हुनु पर्नेछ ।
- (ग) फोहोर संकलन गर्ने भाँडाहरू प्वाल नपरेको, बन्द गर्न मिल्ने किसिमको हुनु पर्छ र भाँडोको क्षमता भन्दा बढी फोहोर राख्नु हुदैन ।
- (घ) फोहोर/दुषित वस्तुहरू सुरक्षितर बन्द कन्टेनरबाट परिवहन गर्नु पर्दछ ।

(४) सफा र किटाणुरहित पार्ने :

- (क) सफा र किटाणुरहित बनाउनका लागि बास्केट, कन्टेनर र औजारको छुट्टै व्यवस्था भएको हुनु पर्छ ।
- (ख) सफा गर्न र पखाल्नका लागि दुई वटा गहिरो खालको सिङ्कोको व्यवस्था हुनु पर्छ । सबै निर्मलीकृत भइसकेका सामग्रीहरू सेलाइसकेपछि मात्र भण्डारण गर्नु पर्छ ।
- (ग) भण्डारण कक्षहरू सफा र सुख्खा हुनु पर्छ ।
- (घ) भण्डारण गरिने सामग्रीहरू भुईभन्दा ८-१० से.मी. उचाईमा र सिलिङ्गबाट २०-२५ से.मी. तल हुनु पर्छ ।

(५) संक्रमण रोकथाम:

- (क) सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमेन्टमा कार्यरत कर्मचारीहरूले आवश्यकता अनुसार व्यक्तिगत सुरक्षा कवच लगाउनु पर्छ ।
- (ख) हात धुनका लागि प्रयास र नियमित रूपमा धाराबाट पानी र साबुनको उपलब्धता हुनु पर्छ ।
- (ग) दुषण निवारणको लागि क्लोरिन झोलको उपलब्धता हुनु पर्छ ।

(६) पोका पार्ने र बाँध्ने कार्य (Packaging and Wrapping) :

- (क) उपकरण तथा अन्य सामग्रीहरू अनिवार्य रूपमा निर्मलीकरण गरी प्याकिङ गर्नु पर्दछ ।
- (ख) एकल प्रयोग सामग्रीहरू छुट्टा छुट्टै पोका पार्नु पर्छ ।
- (ग) प्याकिङ सामग्रीमा लेबल(Label) टाँस्नु पर्छ ।

(७) निर्मलीकरण तथा भण्डारण:

- (क) प्याकिङ गरिएका उपकरणहरू निर्मलीकरण गरी छुट्टै ठाउँमा राख्नु पर्छ ।
- (ख) निर्मलीकृत स्टिकर सहितका पोकाहरू छुट्टै दराजमा राख्नु पर्छ ।

(८) संकलन, आपूर्ति र बाँडफाड :

- (क) निर्मल र स्वच्छ तवरले आपूर्ति गर्न एकद्वारबाट संकलन गर्ने र वितरणका लागि फरक बाटोबाट गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्छ ।
- (ख) निर्मलीकृत सामग्री आपूर्ति गर्दा निर्मलीकृत भएको सुनिश्चित गरी आवधिक रूपमा वा माग अनुसार वितरण गर्नु पर्दछ ।

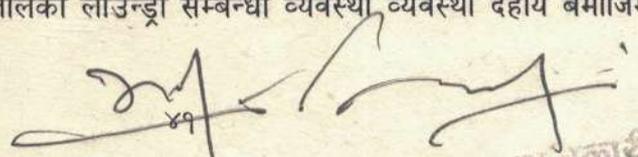
(९) जिन्सी सामग्री र अभिलेख:

- (क) सबै उपकरणहरू तथा प्याकेजहरूको अभिलेख व्यवस्थित राख्नु पर्दछ ।
- (ख) उपकरणहरू तथा प्याकेजहरूको अभिलेख नियमित अद्यावधिक गरी चुस्त दुरुस्त राख्नु पर्दछ ।

परिच्छेद १६

लाउन्ड्री सम्बन्धी मापदण्ड

३६. लाउन्ड्री सम्बन्धी व्यवस्था: अस्पतालको लाउन्ड्री सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

[Handwritten signature]

- (क) लाउन्ड्रीका लागि छुट्टै कोठा वा अलगगै स्थानमा चौबीसै घण्टा पानी सहितको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ख) लाउन्ड्रीमा काम गर्ने सबै कर्मचारीले अनिवार्य र पन्जाको प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) कपडा धुनु अघि (soiled, unsoiled, colourful, white, blood stained कपडाहरु) छुट्टयाउने व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (घ) धुनु पुर्व सबै कपडाहरुको आवश्यकता अनुसार निःसंक्रमण गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) कपडा धुनु र सुकाउनको लागि washing machine र dryer को प्रयास संख्यामा व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (च) बल्याडकेट जस्ता बाक्लो कपडा सुकाउन सिधै घाम पर्ने स्थान हुनु पर्नेछ ।
- (छ) सफा गरिएका कपडाहरु आइरन गरी प्याक गर्नु पर्नेछ ।
- (ज) सफा कपडाहरु राख्ने छुट्टै स्थान र दराजको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (झ) सफा कपडा वितरणको उचित तरिका (जस्तै basket supply system, on-demand supply system) अपनाउनु पर्नेछ ।
- (ञ) व्यक्तिगत सुरक्षाको लागि हात धुने (सफा पानी र साबुन) र निःसंक्रमणको लागि क्लोरिन झोलको उपलब्धता हुनु पर्नेछ ।
- (ट) फोहोर र सफा कपडा राख्ने छुट्टाछुट्टै स्थान हुनु पर्नेछ ।
- (ठ) संकलन र वितरणको तालिका बनाई लागु गर्नु पर्नेछ ।
- (ड) काम गर्ने प्रयोजनका लागि प्रयास संख्यामा टेबुल, दराज, टूली, आइरन, बकेट, PPE सामग्री (बुट, क्याप, पंजा, गाउन, मास्क, स्क्रब ब्रस, लुगा धुने डिटर्जेन्ट आदि) को व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

परिच्छेद १७

सामाजिक सेवा इकाई तथा स्वास्थ्य बीमा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

३७. सामाजिक सेवा इकाई सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगर अस्पतालले सामाजिक सेवा व्यवस्थापन कार्य सकेसम्म सामाजिक सेवा इकाईको व्यवस्था मार्फत गर्नेछ ।
- (२) अस्पतालमा आउने विरामी एवम् सेवाग्राहीहरुलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ तथा सहायता कक्षको व्यवस्था OPD Counter अगाडी मिलाउनु पर्नेछ ।
 - (३) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न, असहाय, बेवारिसे विरामीका लागि कुल शैयाको १०% (दश प्रतिशत) शैया छुट्टयाई निःशुल्क उपचार गर्नेछ ।
 - (४) सामाजिक सेवा सम्बन्धी सेवाहरु २४(चौबीस) घण्टा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
 - (५) नागरिक बडा-पत्रमा सामाजिक सेवा सम्बन्धी सेवा समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

[Handwritten signature]

- (६) प्रेषण : बिरामीलाई अन्यत्र प्रेषण गर्दा उपचार मापदण्डका आधारमा पहिचान गरी सो को अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (७) अभिलेख तथा प्रतिवेदन : निःशुल्क तथा आंशिक शुल्क छुट सेवा लिने बिरामीहरूको व्यवस्थित रूपमा अभिलेख राख्ने र सो को मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पठाउनु पर्नेछ । सो को जिम्मेवारी कार्यालय प्रमुखको वा निजले तोकेको कर्मचारीको हुनेछ ।
- (८) सामाजिक सेवा अन्तर्गत आंशिक छुट तथा निःशुल्क सेवा लिएका व्यक्तिहरूको विवरण मासिक रूपले देखिने गरी टाँस्नु पर्नेछ ।

३८. स्वास्थ्य बीमा सेवा सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगर अस्पतालले प्रथम सेवा बिन्दुको रूपमा स्वास्थ्य बीमाको कानून बमोजिमको सम्पूर्ण सेवाहरू उपलब्ध गराउने छ ।
- (२) आवश्यक सेवा उपलब्ध गराउन नसक्ने अवस्थामा स्वास्थ्य बीमाको उल्लिखित अनुसूचीको ढाँचामा प्रेषण पुर्जी भरी नजिकको सेवा प्रदायक स्वास्थ्य संस्थामा पठाउनु पर्नेछ ।
- (३) अस्पतालले सेवा प्रदान गर्दा लाग्न सक्ने अनुमानित खर्च बारे बीमितलाई सेवा गर्नु अगाडी नै जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (४) अस्पतालले स्वास्थ्य बीमा सम्बन्धी सेवा उपलब्ध गराउँदा बीमितलाई शिष्टाचारपूर्वक व्यवहार गर्नु पर्नेछ, सम्झौताबमोजिमको सेवा सुविधाको प्याकेज गुणस्तरीय रूपमा उपलब्ध गराउनेछ र उक्त प्याकेज निरन्तर उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (५) अस्पतालले स्वास्थ्य बीमा सेवा वापतको मूल्य दावी स्वास्थ्य बीमा सूचना प्रणालीमा आवश्यक कागजात तथा बिल समयमै प्रविष्ट गरी गर्नु पर्नेछ ।
- (६) अस्पतालले अस्पताल परिसरभित्रै स्वास्थ्य बीमा सम्बन्धी औषधी वितरण कक्ष सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (७) अस्पतालले स्वास्थ्य बीमाका सेवाग्राहीका लागि दर्ता एवम् सोधपुछको लागि उचित व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद १८

गुनासो तथा सूचना व्यवस्थापन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र सुरक्षा सम्बन्धी मापदण्ड

३९. गुनासो तथा सूचना व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था : गुनासो तथा सूचना व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (क) अस्पतालको अग्र भागमा सोधपुछ कक्षको व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (ख) सबैले देख्ने स्थानमा अस्पतालले प्रदान गर्ने सेवाहरू, सेवा शुल्क र नक्शाङ्कन भएको बडापत्र राख्नु पर्नेछ ।
- (ग) अस्पतालले उजुरी पेटिकाको व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।

(Handwritten signature)

- (घ) सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५ मा भएको व्यवस्था बमोजिम सूचना अघावधिक र प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) अस्पतालको सूचनाको जानकारी दिन एक जना सूचना अधिकारीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । साथै सूचना अधिकारीको फोटो, नाम थर र सम्पर्क नम्बर सबैले देख्न सक्ने स्थानमा राख्नु पर्नेछ ।
- (च) सूचना अधिकारीले हप्तामा एक पटक उजुरी पेटिका खोली उजुरीको समयमा नै समाधान गर्नु पर्नेछ ।
- (छ) अस्पतालमा सार्वजनिक सञ्चार सेवाको व्यवस्था र सबैको पहुँचमा इन्टरनेटको सुविधा भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ज) प्रहरी, एम्बुलेन्स, दमकल, रक्त सञ्चार केन्द्र लगायतका आकस्मिक सेवाका टेलिफोन नम्बर स्पष्ट देखिने गरी राख्नु पर्नेछ ।

४०. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था : (१) अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ :

- (क) अस्पतालले आफुले प्रदान गरेका सेवाहरूको गुणस्तर नए नभएको सम्बन्धमा प्रत्येक वर्ष न्यूनतम सेवा मापदण्ड स्वमुल्यांकन गरी सो को प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा पठाएको हुनु पर्नेछ । आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ३ महिना भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकायमा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) अस्पतालले सेवाको गुणस्तर तथा मापदण्डको पालना गरे नगरेको सम्बन्धमा नगरपालिका, प्रदेश र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले आवश्यकताअनुसार निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न वा गराउन सक्नेछन् ।
- (२) अस्पतालको पूर्वाधार, स्थायी एवं स्तरोन्नती स्वीकृतिको प्रयोजनको लागि देहाय बमोजिमको स्थानीय तहको अनुगमन समिति हुनेछ:-
(१) नगरपालिकाले तोकेको निरीक्षक	: संयोजक
(२) नगरपालिकाले तोकेको सम्बन्धित विषय विज्ञ	: सदस्य
(३) स्वास्थ्य संस्थाहरूको प्रमुख मध्येबाट नगरपालिकाले तोकेको १ जना	: सदस्य
(४) स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत नर्सिङ कर्मचारी मध्येबाट नगरपालिकाले तोकेको १ जना	: सदस्य
(५) नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	: सदस्य सचिव
- नोट: अनुगमन समितिमा आवश्यकताअनुसार विषय विज्ञहरू आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

४१. सुरक्षा व्यवस्था सम्बन्धी मापदण्ड : सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ:-

- (क) अस्पतालमा चौबिसै घण्टा सुरक्षा गार्डको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ख) आपतकालीन अवस्थामा अन्य सुरक्षाका निकायसँग समन्वय कायम गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ ।
- (ग) भवनको लेआउट प्लान मुख्य प्रवेश विन्दुमा राखेको हुनुपर्ने र आपतकालीन द्वारको व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (घ) आपतकालीन अवस्थाको जानकारी दिन र व्यवस्थापन गर्न सूचना वा साइरनको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।

(Handwritten signature)

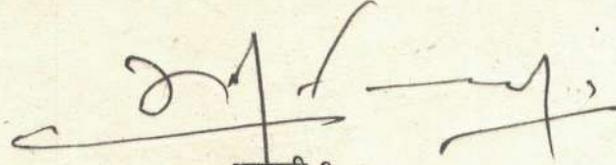
- (ड) अस्पतालको संवेदनशील क्षेत्रहरूमा Fire extinguisher को व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ।
(च) सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था सम्बन्धमा व्यवस्थापन समितिले आवश्यक कार्यविधि बनाउनु पर्नेछ।

परिच्छेद १९

विविध

४२. विनियम बनाउने अधिकार : (१) व्यवस्थापन समितिले यस कार्यविधिको अधीनमा रही अस्पतालको कार्य सञ्चालन सम्बन्धमा आवश्यक विनियम बनाउन सक्नेछ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम अस्पतालले बनाएको विनियम नगरपालिकाबाट स्वीकृत भएपछि लागू हुनेछ।
४३. व्याख्या तथा बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार : (१) यस कार्यविधिमा उल्लिखित प्रावधानको कार्यान्वयनमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा नगरपालिकाले सोको व्याख्या गर्नेछ।
(२) यस कार्यविधिको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा अड्काउ परेमा नगरपालिकाले त्यस्तो बाधा अड्काउ हटाउन सक्नेछ र त्यस्तो आदेश यसै कार्यविधिमा परे सरह मानिनेछ।
४४. कार्यविधिमा संशोधन : यस कार्यविधिलाई नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार संशोधन तथा हेरफेर गर्न सक्नेछ।
४५. खारेजी र बचाउ : (१) यो कार्यविधिमा लेखिएजति कुरामा यसै बमोजिम र नलेखिएको कुराहरूमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ।
(२) यस कार्यविधिमा लेखिएका कुनै कुरा संघीय, प्रदेश र नगरपालिकाको कानूनको कुनै व्यवस्थासँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ।
(३) मध्यविन्दु नगरपालिका नगर अस्पताल र स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ बाट नगर अस्पताल सम्बन्धी व्यवस्था झिकिएको छ। उक्त कार्यविधि अनुसार भए गरेका कार्यहरू यसै कार्यविधि अन्तर्गत भएको मानिनेछ।

नितिलाल अधिकारी
नगर प्रमुख

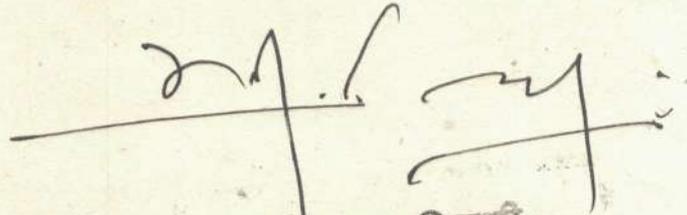

अनुसूची-१

(दफा २२ सँग सम्बन्धित)

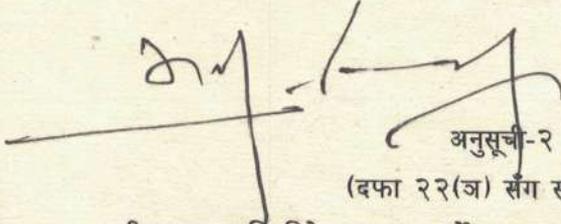
अस्पताल प्रयोगशालामा हुने आकस्मिक परीक्षण

1. Hb% ,TC, DC, Platelet
2. Na⁺,K⁺, Blood Sugar
3. Urea
4. Creatinine
5. Serum Amylase
6. Lipase
7. Blood grouping for Transfusion Purpose
8. BT, CT, PT, INR
9. Urine RE
10. HIV/HCV/HBsAg Kit
11. Troponin
12. CPK/MB
13. आकस्मिक उपचारको लागि चिकित्सकले अत्यावश्यक ठानेको अन्य परीक्षण

मिमजाल अधिकारी
नगर प्रमुख

अनुसूची-२
(दफा २२(ज) सँग सम्बन्धित)

परीक्षणका लागि विदेश पठाउनु पर्ने नमूनाहरूको हकमा बिरामीको मञ्जुरीनामा

मैले आफ्नो नमूना विदेशी प्रयोगशालालाई परीक्षण गराउनको लागि अनुमति दिएको छु ।

नमूनाको प्रकार	परीक्षणको नाम	नमूनाको प्रकार	परीक्षणको नाम

कसको सल्लाहमा विदेश पठाउन लागिएको हो :

चिकित्सकको नाम र काउन्सिल नं. :

विदेश पठाउने प्रयोगशालाको नाम र ठेगाना :

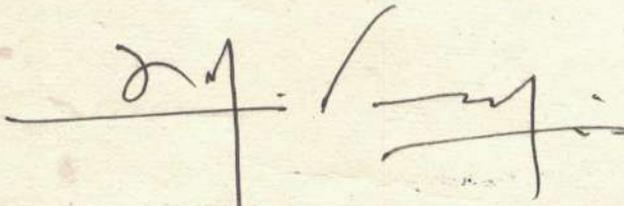
नमूना संकलन गर्ने प्रयोगशालाको नाम र ठेगाना :

सेवाग्राहीको नाम

सम्पर्क नं.

ठेगाना :

सेवाग्राहीको हस्ताक्षर :

निमलाल अधिकारी
नगर प्रमुख